МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Методика складання фінансової звітності та оцінка фінансового стану ТОВ «АЛЬБАКОР»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0714-оа-з
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
освітньої програми облік і аудит
_____ Т.Д. Веремйова _____
Керівник_____ к.е.н., доцент Сейсебаєва Н.Г.
Рецензент____ к.н.держ. упр., доцент Гончарова В.Г.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Зав. кафедрою _____ Н.М. Проскуріна
«___»_____ 2025 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Веремйовій Тетяні Дмитрівні

1. Тема роботи: Методика складання фінансової звітності та оцінка фінансового стану ТОВ «АЛЬБАКОР»
керівник роботи: Сейсебаєва Н.Г., к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 25 березня 2025 року № 440-с.

2. Строк подання студентом роботи 25 листопада 2025 року.

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, облікові дані та дані фінансової звітності підприємства.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): систематизувати теоретичні основи фінансового стану, його елементів, типів та ролі звітності. Здійснити комплексну оцінку фінансового стану ТОВ «Альбакор» за показниками ліквідності, стійкості, ділової активності та прибутковості, включаючи діагностику банкрутства. Розробити практичні пропозиції щодо оптимізації структури капіталу (через факторний аналіз рентабельності та ЕФВ) та вдосконалення загальної фінансової стратегії підприємства. Узагальнити результати та сформулювати рекомендації.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 7 рис., 22 табл., і 2 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Сейсебаєва Н.Г. доцент	05.08.2025 р.	05.08.2025 р.
2	Сейсебаєва Н.Г. доцент	09.09.2025 р.	09.09.2025 р.
3	Сейсебаєва Н.Г. доцент	03.10.2025 р.	03.10.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 01 червня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2025	виконано
2.	Написання вступу	липень 2025	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2025	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2025	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2025	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	листопад 2025	виконано

Студент _____ Т.Д. Веремйова

Керівник роботи _____ Н.Г. Сейсебаєва

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 115 с., 3 розділи, 7 рис., 22 табл., 80 джерел.

ФІНАНСОВИЙ СТАН, МОНІТОРИНГ, ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, СТРУКТУРА КАПІТАЛУ, ЕФЕКТ ФІНАНСОВОГО ВАЖЕЛЯ, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, СТРАТЕГІЯ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ДІАГНОСТИКА БАНКРУТСТВА

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному удосконаленні методики складання фінансової звітності, а також у комплексній оцінці фінансового стану ТОВ «АЛЬБАКОР» на основі сучасних методів фінансового аналізу з метою визначення ключових тенденцій його розвитку, виявлення проблемних аспектів функціонування та формування пропозицій щодо підвищення фінансової стійкості й ефективності діяльності підприємства..

Об’єкт дослідження – фінансово-господарська діяльність ТОВ «АЛЬБАКОР», що відображена у системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства.

Для досягнення поставленої мети застосовувалися комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що забезпечують об’єктивність та повноту оцінювання фінансового стану ТОВ «АЛЬБАКОР». У процесі дослідження застосовано методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняльного аналізу, горизонтального та вертикального аналізу, методів коефіцієнтів, графічного методу, економіко-статистичних методів, факторного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов’язаних з обліково-аналітичним забезпеченням моніторингу фінансового стану

підприємства.

У процесі проведеного дослідження були отримані такі наукові результати, що характеризуються новизною:

– удосконалено визначення економічної категорії «фінансовий стан підприємства», яке пропонується розглядати ідентифікувати як комплексну характеристику стану підприємства в діапазоні від банкрутства до цілком позитивного стану;

– запропоновано систематизацію та графічну інтерпретацію основних елементів, що інтегрують категорію «фінансовий стан підприємства», до яких віднесено прибутковість і рентабельність діяльності, рівень ділової активності, фінансову стійкість, ліквідність активів та платоспроможність;

– уточнено сутність терміна «бухгалтерська звітність підприємства» шляхом її позиціонування як підсумкової, узагальненої та систематизованої облікової інформації, яка, на відміну від фінансової звітності, слугує основою для формування показників фінансової, податкової та статистичної звітності;

– запропоновано розширити класифікацію звітності підприємств, додавши нові класифікаційні ознаки;

– удосконалено методичний підхід до максимізації ефекту фінансового важеля (ЕФВ) шляхом встановлення критичного обмеження на строк залучення позикового капіталу (до 6 місяців/овердрафт) для уникнення негативного значення диференціалу фінансового важеля при поточному рівні економічної рентабельності активів;

– запропоновано використання процедури «Пошук рішень» (Solver) табличного процесора MS Excel для оперативного поновлення розрахунку критичного значення середньої розрахункової ставки відсотку при зміні початкових даних та заданому цільовому рівні ЕФВ, що підвищує гнучкість управління структурою капіталу;

– удосконалено методичний інструментарій для формування фінансової стратегії підприємства шляхом адаптації та практичного застосування матриці фінансової стратегії.

SUMMARY

Qualifying work contains: 115 pp., 3 sections, 7 fig., 22 tab., 80 references.

FINANCIAL CONDITION, MONITORING, FINANCIAL REPORTING, CAPITAL STRUCTURE, FINANCIAL LEVERAGE EFFECT, LIQUIDITY, SOLVENCY, STRATEGY, FINANCIAL SUSTAINABILITY, PROFITABILITY, BANKRUPTCY DIAGNOSTICS

The purpose of the qualification paper is the theoretical substantiation and practical improvement of the methodology for preparing financial statements, as well as the comprehensive assessment of the financial condition of ALBACOR LLC based on modern methods of financial analysis, in order to determine the key trends in its development, identify problematic aspects of its functioning, and form proposals for increasing the enterprise’s financial stability and operational efficiency.

The object of the study is the financial and economic activity of ALBACOR LLC, reflected in the enterprise’s accounting system and financial statements.

To achieve the set goal, a complex of general scientific and special research methods was applied to ensure the objectivity and completeness of the assessment of ALBACOR LLC financial condition. The research process employed methods of analysis and synthesis, induction and deduction, comparative analysis, horizontal and vertical analysis, ratio methods, graphical methods, economic and statistical methods, and factor analysis.

Scientific novelty of the obtained results lies in the theoretical and methodological substantiation and resolution of a complex of issues related to the accounting and analytical support for monitoring the enterprise's financial condition.

In the process of the conducted research, the following scientific results, characterized by novelty, were obtained:

– the definition of the economic category «financial condition of an enterprise» has been improved, proposing to identify it as a comprehensive characteristic of the enterprise's state in the range from bankruptcy to an entirely positive state;

– a systematization and graphical interpretation of the main elements integrating the category «financial condition of an enterprise» has been proposed, which include profitability and return on activity, the level of business activity, financial stability, asset liquidity, and solvency;

– the essence of the term «enterprise accounting reporting» has been clarified by positioning it as summary, generalized, and systematized accounting information which, unlike financial reporting, serves as the basis for forming indicators of financial, tax, and statistical reporting;

– it has been proposed to expand the classification of enterprise reporting by adding new classification features;

– the methodological approach to maximizing the financial leverage effect (FLE) has been improved by establishing a critical limit on the term of borrowing (up to 6 months/overdraft) to avoid a negative value of the financial leverage differential at the current level of economic return on assets;

– the use of the «Solver» procedure of the MS Excel spreadsheet processor has been proposed for the operational renewal of the calculation of the critical value of the average calculated interest rate when initial data changes and a target FLE level is set, which increases the flexibility of capital structure management;

– the methodological toolkit for forming the enterprise's financial strategy has been improved by adapting and practically applying the financial strategy matrix.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
РЕФЕРАТ
SUMMARY
ВСТУП ……... 9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АКСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА
1.1 Економічна сутність, основні елементи і типи фінансового стану підприємства……..... 15
1.2 Звітність підприємства: сутність, види та класифікація ……. 28
1.3 Сучасний погляд на мету фінансової звітності відповідно до інформаційних потреб її користувачів ……..…….. 41
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «АЛЬБАКОР»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства…….. 49
2.2 Оцінка показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності підприємства……. 61
2.3 Прибутковість підприємства як основа стабільності фінансового стану……. 66
2.4 Діагностика фінансового стану підприємства з ідентифікацією банкрутства…….. 72
РОЗДІЛ 3 ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ТОВ «АЛЬБАКОР»
3.1 Факторний аналіз рентабельності власного капіталу та ефекту фінансового важелю…….. 83
3.2 Пропозиції щодо вдосконалення структури капіталу підприємства.. 89
3.3 Вдосконалення фінансової стратегії підприємства…….. 99
ВИСНОВКИ …….. 105
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ ……... 109

ВСТУП

Методика складання фінансової звітності та оцінка фінансового стану підприємства є ключовими елементами сучасної системи управління, що забезпечують керівництво, інвесторів, кредиторів та інших користувачів достовірною, повною та своєчасною інформацією про результати діяльності суб'єкта господарювання. У ринкових умовах фінансова звітність виступає не лише інструментом контролю та фіксації фінансових показників, але й потужним аналітичним засобом для прийняття стратегічно важливих управлінських рішень. Особливого значення набуває методика складання звітності, яка має відповідати вимогам міжнародних та національних стандартів, забезпечувати порівнюваність, прозорість та об'єктивність фінансових даних. У цьому контексті важливою є також оцінка фінансового стану підприємства, оскільки саме вона дає змогу ідентифікувати проблемні ділянки, розробити заходи щодо підвищення ефективності діяльності та зміцнення конкурентоспроможності.

Актуальність теми зумовлена посиленням вимог до прозорості фінансової інформації, розвитком цифрових технологій обліку, необхідністю адаптації вітчизняних підприємств до міжнародних стандартів фінансової звітності, а також високим рівнем економічної невизначеності, що вимагає оперативного реагування на зміни у фінансовому середовищі. Для підприємств, таких як ТОВ «АЛЬБАКОР», які функціонують в умовах конкуренції та трансформації національної економіки, методично правильне складання фінансової звітності та якісна оцінка фінансового стану є необхідною передумовою стабільності, розвитку та ефективного управління ресурсами.

Питання методики складання фінансової звітності, формування облікової політики та аналізу фінансового стану активно досліджували такі вітчизняні науковці, як: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голова, В.В. Коваленко, Н.М.

Ткаченко, Л.М. Кіндрацька, О.А. Петрик, М.В. Кужельний, В.Ф. Савченко, С.В. Івахненко, Г.М. Давидов, Л.С. Сук, О.В. Лишиленко, І.Д. Лазаришина.

До зарубіжних науковців, які значною мірою сприяли розвитку теорії фінансової звітності та аналітичних підходів до оцінки фінансового стану, належать: Ч. Хорнгрен, Р. Ентоні, Дж. Ріс, М. Фрідман, Е. Хендріксен, Д. Нідлз, Г. Андерсон, К. Друрі, Р. Майєрс, Дж. Ван Хорн.

У той же час проблематика формування якісної фінансової звітності, її аналітичної інтерпретації, а також інформаційної підтримки процесів оцінювання та моніторингу фінансового стану підприємства залишається багатогранною. Окремі аспекти, пов’язані з вибором методики складання звітності, забезпеченням її прозорості та порівнянності, визначенням інтегральних показників фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та рентабельності, не мають остаточно усталених підходів. Особливої актуальності набувають питання відновлення задовільного фінансового стану підприємства в умовах економічної нестабільності, своєчасної ідентифікації ризиків та запобігання кризовим явищам, включаючи загрозу банкрутства.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному удосконаленні методики складання фінансової звітності, а також у комплексній оцінці фінансового стану ТОВ «АЛЬБАКОР» на основі сучасних методів фінансового аналізу з метою визначення ключових тенденцій його розвитку, виявлення проблемних аспектів функціонування та формування пропозицій щодо підвищення фінансової стійкості й ефективності діяльності підприємства..

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені і вирішувалися такі завдання:

– розглянути проблематику визначення економічної сутності, основних елементів і типів фінансового стану підприємства;

– систематизувати питання облікового та аналітичного забезпечення моніторингу фінансового стану;

– дослідити наявну систему обліку та порядок формування фінансової звітності ТОВ «Альбакор», як систему інформаційного забезпечення моніторингу фінансового стану підприємства;

– проаналізувати фінансовий стан ТОВ «Альбакорза даними його фінансової звітності;

– розробити пропозиції щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Об’єкт дослідження – фінансово-господарська діяльність ТОВ «АЛЬБАКОР», що відображена у системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних підходів, інформаційні процеси та аналітичні інструменти складання фінансової звітності, а також методи оцінки фінансового стану ТОВ «АЛЬБАКОР» з урахуванням чинних нормативно-правових вимог та сучасних напрямів розвитку фінансового аналізу.

Для досягнення поставленої мети застосовувалися комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що забезпечують об’єктивність та повноту оцінювання фінансового стану ТОВ «АЛЬБАКОР». У процесі дослідження застосовано методи аналізу і синтезу – для уточнення економічної сутності фінансової звітності та її складових; індукції та дедукції – для формування логічної послідовності дослідження; порівняльний аналіз – для зіставлення показників підприємства у динаміці та з нормативними значеннями; горизонтальний і вертикальний аналіз – для оцінювання структурних змін та тенденцій у фінансовій звітності; методи коефіцієнтів – для розрахунку показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності; графічний метод – для візуалізації отриманих результатів; економіко-статистичні методи – для узагальнення інформації та виявлення закономірностей. Для поглибленого розуміння проблем застосовано також елементи факторного аналізу з метою визначення впливу окремих чинників на фінансові результати ТОВ «АЛЬБАКОР».

Теоретико-методичне обґрунтування та вирішення комплексу питань, пов’язаних з обліково-аналітичним забезпеченням моніторингу фінансового стану підприємства, становлять наукову новизну одержаних результатів.

У процесі проведеного дослідження були отримані такі наукові результати, що характеризуються новизною:

– удосконалено визначення економічної категорії «фінансовий стан підприємства», яке, на відміну від існуючих, пропонується ідентифікувати як комплексну характеристику стану підприємства в діапазоні від банкрутства (як найгіршої оцінки) до цілком позитивного стану, у якому суб’єкт господарювання здатен до розвитку, забезпечення системного отримання прибутку та нарощення власного капіталу в довгостроковій перспективі;

– запропоновано систематизацію та графічну інтерпретацію основних елементів, що інтегрують категорію «фінансовий стан підприємства», до яких віднесено прибутковість і рентабельність діяльності, рівень ділової активності, фінансову стійкість (що визначається структурою активів та пасивів), ліквідність активів та платоспроможність, а також встановлено їхній логічний взаємозв’язок і взаємний вплив у процесі формування загального фінансового стану;

– уточнено сутність терміна «бухгалтерська звітність підприємства» шляхом її позиціонування як підсумкової, узагальненої та систематизованої облікової інформації, яка, на відміну від фінансової звітності, слугує основою для формування показників фінансової, податкової та статистичної звітності згідно з низкою заздалегідь визначених правил і процедур, завершуючи обліковий процес та задовольняючи інформаційні потреби внутрішніх користувачів;

– запропоновано розширити класифікацію звітності підприємств, додавши нові класифікаційні ознаки. Це включає поділ на внутрішню та зовнішню звітність (залежно від регулюючого суб’єкта), а також детальне розмежування зовнішньої звітності за її цільовою спрямованістю на фінансову, статистичну, податкову та звітність до фондів соціального і

пенсійного страхування;

– удосконалено методичний підхід до максимізації ефекту фінансового важеля (ЕФВ) шляхом встановлення критичного обмеження на строк залучення позикового капіталу (до 6 місяців/овердрафт) для уникнення негативного значення диференціалу фінансового важеля при поточному рівні економічної рентабельності активів;

– запропоновано використання процедури «Пошук рішень» (Solver) табличного процесора MS Excel для оперативного поновлення розрахунку критичного значення середньої розрахункової ставки відсотку при зміні початкових даних (ставки податку, прибутку, обсягу капіталу) та заданому цільовому рівні ЕФВ, що підвищує гнучкість управління структурою капіталу;

– удосконалено методичний інструментарій для формування фінансової стратегії підприємства шляхом адаптації та практичного застосування матриці фінансової стратегії. Ця матриця використовує як ключові критерії оцінки Результат господарської діяльності (РГД), Результат фінансової діяльності (РФД) та Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД), що дає змогу ефективно візуалізувати та стратегічно оцінити вплив управлінських рішень на фінансовий стан (зокрема, ідентифікувати стійку рівновагу, дефіцит або надлишок коштів).

Теоретичною та методичною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань ідентифікації фінансового стану, інформаційної підтримки та аналітичного інструментарію моніторингу фінансового стану підприємства, а також його відновлення до задовільного рівня у кризових ситуаціях і запобігання таким чином банкрутства підприємства.

Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить підвищити якісний рівень облікового-аналітичного забезпечення моніторингу фінансового стану підприємства. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення якісного рівня обліково-аналітичного забезпечення моніторингу фінансового стану підприємства з метою

забезпечення його на стійкому (стабільному) рівні і поліпшення (відновлення) у випадках кризових ситуацій.

Основні результати, викладені у кваліфікаційній роботі, успішно пройшли апробацію та були високо оцінені науковцями в ході обговорень на двох міжнародних науково-практичних конференціях. Крім того, за підсумками проведеного дослідження була опублікована наукова стаття під назвою «Вартісне оцінювання, як інструмент формування правдивих фінансових показників для аналізу фінансового стану підприємства».

Структура кваліфікаційної роботи є стандартною і включає вступ, три розділи, висновки, перелік джерел посилання та додатки. Основний зміст викладено на 115 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АКСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність, основні елементи і типи фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства як економічна категорія посідає центральне місце серед ключових об’єктів вивчення економіко-фінансового аналізу та виступає одним із базових понять системи управління господарським суб’єктом. У сучасних умовах нестабільності функціонування економіки жодне підприємство не може вважати себе повністю захищеним від ризику неплатоспроможності чи ймовірного банкрутства. Саме тому власники та керівництво підприємств мають приділяти увагу не лише формуванню прибутку, а й забезпеченню стабільного та задовільного фінансового стану, що є запорукою зростання вартості бізнесу та підвищення його інвестиційної привабливості в подальшому періоді.

Фінансовий стан підприємства як економічна категорія є складним, багаторівневим поняттям, що пояснює відсутність його однозначного трактування в економічній літературі. У наукових джерелах наголошується, що фінансовий стан охоплює широке коло характеристик, які відображають результативність діяльності підприємства та рівень забезпеченості ресурсами. Зокрема, М.П. Денисенко та О.В. Зазимко визначають фінансовий стан як результат взаємодії всіх елементів фінансових відносин, що формується під впливом сукупності виробничо-господарських чинників і проявляється через систему показників та індикаторів, які характеризують наявність, розміщення та ефективність використання економічних ресурсів суб’єкта господарювання [15, с. 25].

Отже, фінансовий стан є не лише формальною оцінкою показників діяльності, а й важливим інструментом раннього виявлення можливих фінансових ризиків, прогнозування перспектив розвитку підприємства та формування стратегічних управлінських рішень. У таблиці 1.1 подано систематизацію трактувань економічної категорії «фінансовий стан», запропонованих різними науковцями, що дозволяє глибше розкрити її сутність та теоретичний зміст.

Таблиця 1.1 – Ідентифікація категорії «фінансовий стан» науковою спільнотою

Визначення	Автор
1	2
Фінансовий стан – це ступінь узгодженості між окремими елементами активів і пасивів підприємства, а також рівень результативності їх використання у господарській діяльності.	Слав'юк, Р. А. [61, с. 460]
Фінансовий стан – багатокомпонентна та інтегральна характеристика функціонування підприємства за певний період, що відображає його фінансову конкурентоспроможність, рівень забезпечення власними та залученими ресурсами, оптимальність їх структури та розміщення, а також достатність оборотних коштів для своєчасного виконання зобов'язань.	Поддєрьогін А. М. [51, с. 544]
Фінансовий стан суб'єкта господарювання – показник його фінансової спроможності, що охоплює рівень конкурентоспроможності, ефективність використання капіталу і ресурсів, а також здатність повною мірою виконувати зобов'язання перед державою та іншими суб'єктами економічних відносин.	Бондар М. І. [6, с. 582]
Фінансовий стан – інтегрована оцінка фінансової конкурентоздатності підприємства, яка включає платоспроможність, кредитоспроможність і рівень виконання зобов'язань перед державою та кредиторами.	Левицька С. О., Гуцаленко Л. В. [38, с. 336]
Фінансовий стан – багатовимірне поняття, що є результатом взаємодії усіх складових системи фінансових відносин підприємства, формується під впливом виробничо-господарських чинників і характеризується системою показників, які відображають обсяг, структуру та ефективність використання фінансових ресурсів.	Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. [35, с. 520]
Фінансовий стан – здатність підприємства забезпечувати фінансування власної діяльності, що визначається рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами, характером фінансових взаємовідносин із контрагентами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.	Подольська В. О., Яріш О. В. [52, с. 488]
Фінансовий стан підприємства являє собою багатогранну категорію, що формується внаслідок взаємодії всіх складових фінансових відносин підприємства. Він обумовлюється комплексом виробничо-господарських чинників і виражається через систему показників, які демонструють склад, розподіл та ефективність використання фінансових ресурсів.	Кірейцев, Г. Г. [30, с. 531]

Продовження таблиці 1.1

1	2
Фінансовий стан підприємства – це багатокомпонентна характеристика, що виникає під впливом усіх елементів фінансових взаємин підприємства та формується під дією виробничо-господарських факторів. Він відображається через систему показників, які показують структуру, рух і використання фінансових ресурсів.	Івахненко В. М. [27, с. 680]

Проведений аналіз таблиці 1.1 демонструє, що «фінансовий стан підприємства» є багатоаспектною, інтегральною категорією, яка поєднує ресурсний підхід (визначений як ступінь узгодженості між окремими елементами активів і пасивів та оптимальність їх структури) та функціональний підхід (здатність генерувати прибуток, підтримувати платоспроможність і конкурентоспроможність), що є результатом взаємодії усіх складових фінансових відносин.

Ці визначення підкреслюють, що фінансовий стан не є статичним показником, а є багатовимірним поняттям, яке формується під впливом комплексу внутрішніх виробничо-господарських чинників та зовнішніх факторів. Він охоплює не лише поточну ліквідність та платоспроможність, але й довгострокову фінансову стійкість і кредитоспроможність.

Оцінка фінансового стану завжди вимагає комплексного аналізу, оскільки саме ця система показників, демонструючи склад, рух та ефективність використання фінансових ресурсів, зрештою визначає потенціал суб’єкта господарювання до довгострокового розвитку, нарощення власного капіталу, а також його спроможність повною мірою виконувати зобов’язання перед кредиторами та державою, що є основою його конкурентоспроможності на ринку.

Слід також приділити особливу увагу нерозривному логічному зв’язку між категорією фінансовий стан підприємства та його здатністю вчасно і в повному обсязі виконувати фінансові зобов’язання перед кредиторами, що безпосередньо стосується платоспроможності підприємства. Втрата платоспроможності, що є фінансовою нездатністю своєчасно розрахуватися

за фінансовими зобов’язаннями перед кредиторами, безпосередньо призводить до визнання фінансового стану підприємства як критичного або незадовільного, а згодом – до банкрутства. Водночас, втрата платоспроможності, як правило, є наслідком накопиченої дії інших факторів та результатів прийняття неефективних управлінських рішень. З цієї причини аналіз фінансового стану підприємства не може обмежуватися виключно безпосередньою оцінкою його платоспроможності.

Рівень платоспроможності, своєю чергою, залежить від структури активів та пасивів підприємства, оскільки збільшення частки зобов’язань у загальній сумі пасивів, так само як і зменшення рівня ліквідності активів підприємства, однозначно негативно впливає на платоспроможність. Ще одним важливим фактором, що формує фінансовий стан підприємства, є його прибутковість та рентабельність. Підприємство, яке демонструє збиткову діяльність, не може бути, на нашу думку, визнане фінансово стійким, оскільки збитки за своєю економічною суттю безумовно спричиняють зменшення власних активів підприємства. Це, безперечно, негативно позначається на структурі капіталу в майбутньому, призводячи до зростання частки зобов’язань, зменшення рівня фінансової незалежності і, відповідно, до втрати платоспроможності. Суттєве зниження рівня рентабельності власного капіталу підприємства також є важливим негативним фактором, який заслуговує на особливу увагу під час аналізу фінансового стану, адже збереження такої тенденції потенційно може призвести до входження у зону збитків.

Фінансовий стан підприємства може бути оцінений як стабільний за умови, якщо діяльність підприємства є прибутковою, рівень рентабельності власного капіталу значно не зменшується, підприємство фінансує активи (як оборотні, так і необоротні) переважно за рахунок власних коштів, уникає необґрунтованої дебіторської та кредиторської заборгованості та вчасно розраховується за своїми зобов’язаннями. Таким чином, фінансовий стан є комплексним результатом взаємодії таких економічних елементів, як

прибутковість і рентабельність діяльності підприємства, рівень ділової активності, фінансова стійкість, що визначається структурою активів та пасивів, ліквідність активів та платоспроможність. Варто звернути увагу на специфічний взаємний вплив зазначених елементів, схематично зображений на рисунку 1.1.

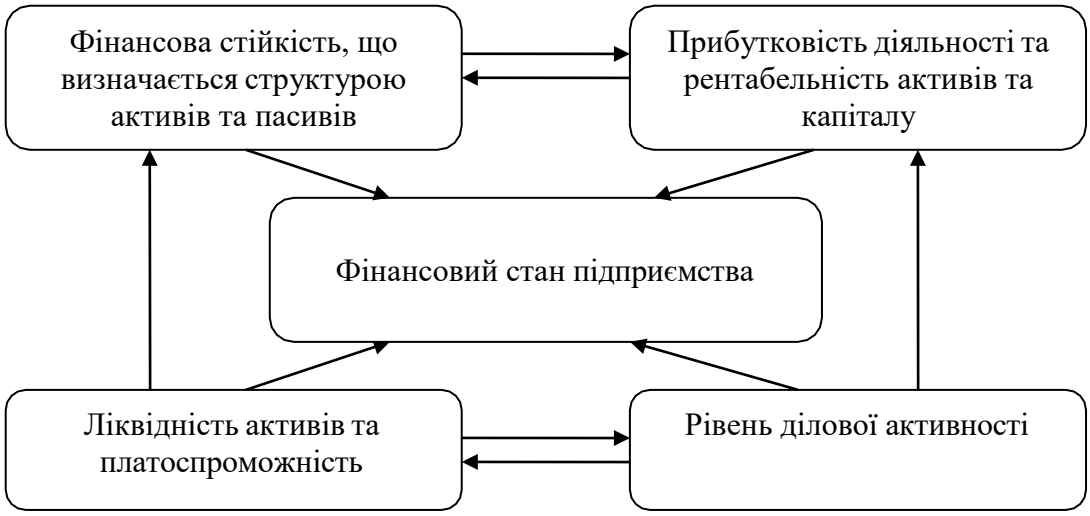


Рисунок 1.1 – Елементи, що інтегрують категорію «фінансовий стан підприємства»

З одного боку, отримані прибутки та показники рентабельності істотно впливають на рівень фінансової стійкості та здатність підприємства розраховуватися за своїми боргами (платоспроможність). З іншого ж боку, на що цілком слушно звертають увагу Власова Н. О., Круглова О. А., Безгінова Л. І. [12, с. 271], «систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний ще й тому, що доходність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежить від його платоспроможності» [12, с. 271]. Це свідчить про те, що ключові елементи, які формують фінансовий стан, функціонують у тісному логічному взаємозв’язку.

Критично важливими складовими, які інтегрують поняття «фінансовий стан підприємства», є його здатність до погашення зобов’язань

(платоспроможність) та ліквідність його активів. Досліджуючи питання оцінки фінансового стану, науковці Кравченко О. М. і Петренко В. П. [33, с. 98] акцентують, що в сучасних ринкових умовах оцінка фінансового стану набуває особливої важливості як інструмент забезпечення конкуренції, фінансової стабільності та підтвердження надійності підприємства для ділових партнерів. Вони також зазначають, що традиційний контроль за виконанням планових показників поступово втрачає свою значимість, натомість зростає потреба у глибокій оцінці фінансового стану та детальному аналізі ліквідності (платоспроможності) суб'єктів господарювання.

Саме з огляду на це, критично важливим етапом ідентифікації категорії «фінансовий стан підприємства» є детальне дослідження економічної сутності категорій «ліквідність» та «платоспроможність». Щодо цього питання Бугай В. і Вовк В. [7, с. 170] зазначають, що ліквідність та платоспроможність характеризують здатність перетворювати фінансові активи на грошові кошти з метою своєчасного повернення зобов'язань. При цьому ліквідність вони розуміють як здатність активу швидко перетворитися на грошові кошти, а платоспроможність – як достатність коштів для погашення в будь-який момент усіх короткотермінових зобов'язань перед кредиторами.

Любенко Н. М. [40, с. 264] пропонує розрізняти ці поняття: «ліквідність – це процес або «механізм перетворення фінансових чи матеріальних активів у грошові кошти» з метою виконання зобов'язань». На противагу цьому, платоспроможність – це стан, який описує «наявність достатніх грошових коштів та їх еквівалентів» для покриття кредиторської заборгованості, що потребує негайного погашення.

В цілому, таким чином, ліквідність підприємства може бути визначена як «спроможність підприємства перетворювати свої активи в гроші для покриття всіх необхідних платежів у міру їх настання» [61, с. 460], а під платоспроможністю варто розуміти «здатність підприємства в достатніх обсягах розраховуватися за своїми зобов'язаннями» [42, с. 161]. Зазначені

категорії, безумовно, логічно взаємопов’язані та в певному сенсі близькі за економічним змістом. Однак слід визнати, що поняття «ліквідність» є більш змістовним та комплексним, адже саме «від ступеня ліквідності залежить платоспроможність» [5, с. 45] або ж, «чим більш ліквідними активами володіє підприємство, тим вищий рівень його платоспроможності» [42].

Особливої уваги щодо цього питання заслуговують висновки Марцина В. С. [42, с. 161], який стверджує, що під ліквідністю варто розуміти спроможність підприємства реалізувати активи й одержувати кошти для оплати зобов’язань, тобто як відповідне співвідношення величини ліквідних активів і поточної заборгованості, або ж здатність активів підприємства швидко перетворюватись на грошові кошти. Звідси платоспроможність є здатністю підприємства в достатніх обсягах і вчасно розраховуватись за своїми зобов’язаннями. У цьому випадку простежується взаємозв’язок між ліквідністю і платоспроможністю, що полягає у відповідному пошуку активів для погашення зобов’язань та у вчасному погашенні таких зобов’язань.

На думку Петренка Ю. В. [50, с. 96], для того, щоб дати оцінку стійкості фінансового стану підприємства на довгострокову перспективу, необхідно відобразити структуру джерел фінансування інвестицій, ступінь залежності суб’єкта від зовнішніх інвесторів і кредиторів, а також проаналізувати динаміку інвестицій за попередні роки і на перспективу з визначенням їх ефективності.

Складність аналізу та управління фінансовим станом підприємства полягає ще й у тому, що визначити його еталонний, оптимальний варіант практично неможливо. Особливо проблематичним є встановлення оптимального рівня структури активів за ліквідністю та оптимальної фінансової стійкості. Так, «з одного боку, недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства та відсутності в нього коштів для розвитку діяльності і в цілому для здійснення діяльності як такої. З іншого боку, зайва фінансова стійкість також негативно впливає на

господарську діяльність, адже є гальмом її розвитку, збільшуючи витрати підприємства на формування зайвих запасів та резервів» [35, С. 132-133].

Аналогічна ситуація спостерігається і з визначенням рівня оптимальної структури активів за ліквідністю, адже найліквіднішими з активів є грошові кошти, але активи в такому вигляді для підприємств реального сектору економіки не продукують доданої вартості. В умовах нормальної господарської діяльності переважна більшість коштів спрямовується на формування основних засобів, виробничих або товарних запасів, а також на формування дебіторської заборгованості, що є невід'ємною складовою нормального господарського обороту для більшості підприємств.

У стійкому фінансовому стані знаходиться підприємство, яке здатне своєчасно і в повному обсязі здійснювати платежі на виконання зобов'язань, а також фінансувати свою діяльність на розширеній основі. Діяльність такого підприємства є прибутковою, а саме підприємство, відповідно, конкурентоспроможним як на ринку продукції (товарів, робіт, послуг), так і на ринку капіталів. Стійкий фінансовий стан є комплексним результатом виробничої (або торгової), комерційної та, відповідно, фінансової діяльності підприємства.

Моніторинг фінансового стану вимагає виокремлення певних типів оцінки або характеристики фінансового стану. Тому доцільно виділити такі типи фінансового стану підприємства: стійкий (стабільний) фінансовий стан, нестійкий фінансовий стан, кризовий фінансовий стан і стан банкрутства. Коротка характеристика зазначених типів фінансового стану підприємства представлена на рисунку 1.2.

Стабільний фінансовий стан підприємства може існувати лише за умови стабільної та прибуткової основної діяльності, тобто коли обсягу коштів, що надходять від реалізації продукції, товарів, робіт, чи послуг, цілком вистачає для виконання всіх поточних зобов'язань перед кредиторами, включно з постачальниками, підрядниками, найманими працівниками (з оплати праці) та бюджетом (за обов'язковими платежами,

податками і зборами).

Крім того, підприємство зі стабільним станом повинне мати можливість розвиватися, розширювати, а за необхідності й диверсифікувати свою діяльність, зміцнювати конкурентоспроможність, реалізовувати соціально-культурні програми для працівників та забезпечувати стимулювання їхньої ефективної праці.

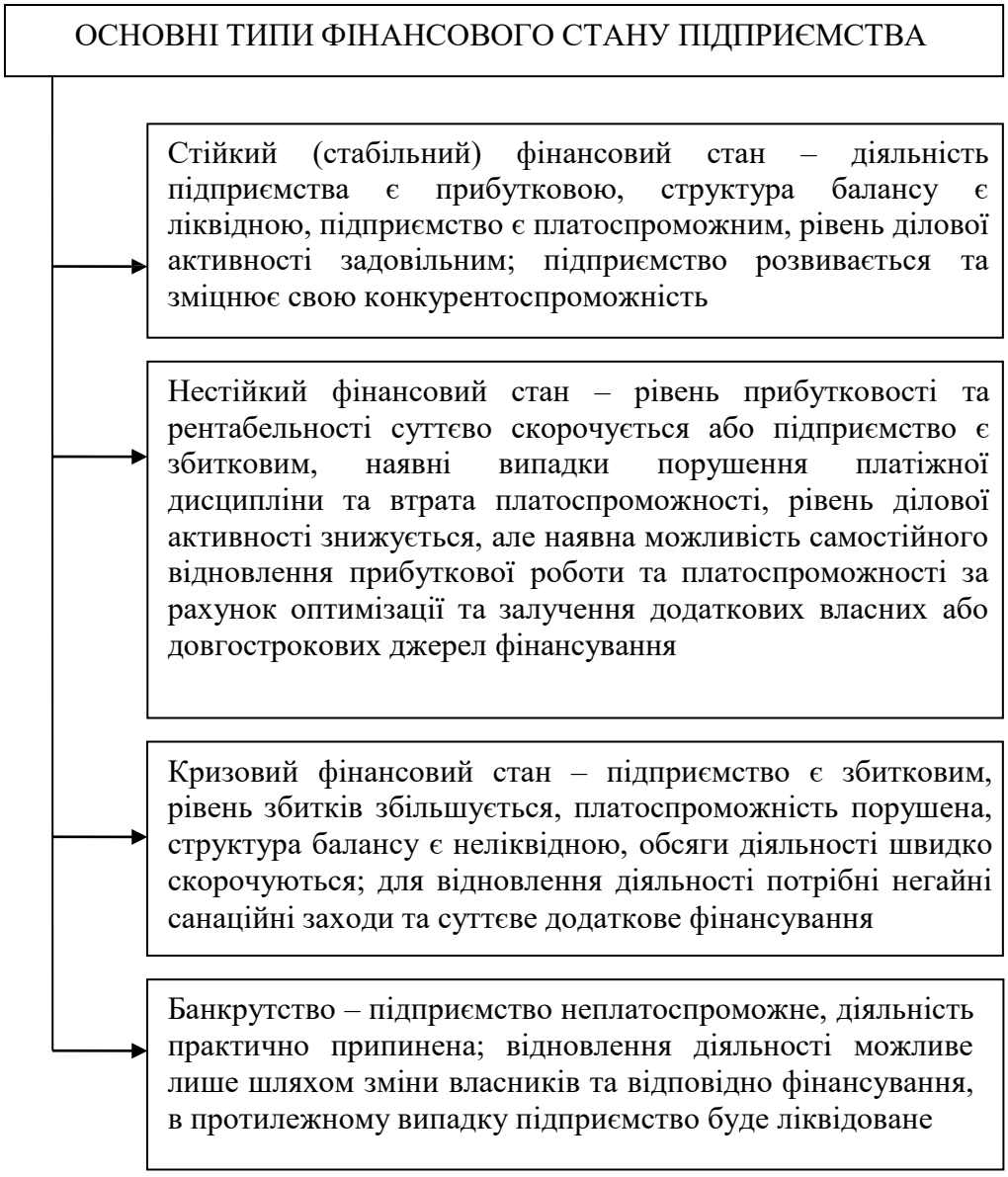


Рисунок 1.2 – Характеристика типів фінансового стану підприємства

Внутрішньою ознакою стабільного фінансового стану є перевищення доходів над витратами, тобто прибуткова діяльність, а також можливість

вільно маневрувати коштами та забезпечувати їх ефективне використання в процесі безперебійної діяльності, пов’язаної з виробництвом, реалізацією, торговою та іншими видами діяльності. Зовнішнім індикатором стабільного фінансового стану підприємства виступає його платоспроможність, яка визначається як здатність суб’єкта господарювання своєчасно та в повному обсязі виконувати всі свої зобов’язання перед кредиторами.

Натомість, інтегральним проявом стабільного фінансового стану фактично є здатність підприємства до динамічного розвитку та зміцнення своєї конкурентоспроможності на ринку. Для досягнення цієї мети підприємству необхідно мати гнучку та оптимальну структуру фінансових ресурсів, а також зберігати можливість залучати позикові кошти на економічно вигідних умовах. Це означає, що підприємство повинно бути кредитоспроможним.

Саме на кредитоспроможність як на невід’ємну складову довгострокової фінансової стабільності підприємства акцентують увагу Кравчук О. М., Лещук В. П. [34, с. 504], стверджуючи, що підприємство вважається кредитоспроможним за умови наявності всіх необхідних передумов для отримання кредиту та його спроможності гарантовано та своєчасно повернути отриману позику, включаючи сплату належних відсотків, за рахунок власних отриманих доходів або інших фінансових ресурсів.

За рахунок отриманих доходів підприємство не лише здійснює погашення своїх зобов’язань перед банками, постачальниками, підрядниками, найманими працівниками, бюджетом та позабюджетними цільовими фондами, але й забезпечує інвестування коштів у капітальні витрати.

Таким чином, для підтримки стабільного фінансового стану важливим є не лише зростання абсолютної величини прибутку, але й підвищення його рівня відносно вкладеного капіталу або понесених витрат підприємства, що є ключовим показником – рентабельності.

Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан пов’язаний із низкою негативних ознак, зокрема, з нестачею власних оборотних коштів, у тому числі для фінансування запасів підприємства, відсутністю довгострокових пасивів, порушенням фінансової дисципліни, збоями у надходженні грошових коштів на поточний рахунок підприємства, зниженням рівня прибутковості та рентабельності або вже безпосереднім входженням у зону збитків. Загострення цих негативних тенденцій призводить до подальшого погіршення фінансового стану.

Навіть перебуваючи у нестійкому (передкризовому) фінансовому стані, підприємство має в розпорядженні механізми для відновлення своєї платоспроможності та поліпшення загального фінансового балансу. Серед основних заходів, що дають змогу реалізувати цю можливість, є нарощення власного капіталу, збільшення обсягу власних оборотних активів, а також залучення додаткового довгострокового позикового фінансування.

Важливими елементами відновлення стабільного фінансового стану для таких підприємств є також оптимізація витрат та структури активів, активізація діяльності та збільшення обсягів реалізації, що характеризується також відновленням рівня ділової активності.

Кризовий фінансовий стан характеризується повною втратою платоспроможності, коли джерелом фінансування запасів для таких підприємств стає переважно поточна кредиторська заборгованість. Діяльність таких підприємств є збитковою, причому ситуація з часом зазвичай лише погіршується. Фактично таке підприємство перебуває на межі банкрутства.

Варто зазначити, що кризовий фінансовий стан зазвичай є наслідком ігнорування негативних факторів, адже процес розгортання фінансової кризи на підприємстві є поступовим і зазвичай триває значний період. Але якщо управлінський персонал ігнорує збитки як такі, ігнорує погіршення та фактичну втрату платоспроможності, не звертає уваги на зниження рівня ділової активності або прийняті управлінські рішення є неефективними, то

ситуація поступово погіршується. За таких умов менеджмент та власники підприємства, а іноді й представники кредиторів, вдаються до санаційних заходів задля стабілізації та відновлення господарської діяльності підприємства.

З метою уникнення погіршення фінансового стану необхідно здійснювати його постійний моніторинг, що є важливим завданням насамперед менеджменту та власників підприємства. Завдяки постійному моніторингу фінансового стану підприємства можна забезпечити:

– комплексну оцінку рівня ефективності діяльності підприємства та рівня його ділової активності, а також виявлення факторів і причин формування наявного стану справ;

– визначення динаміки та векторів розвитку підприємства на основі аналізу показників його фінансового стану.

– оцінювання рівня кредитоспроможності суб’єкта господарювання як потенційного позичальника фінансових ресурсів, необхідних для фінансування його поточної господарської діяльності;

– якісне планування, прогнозування, бюджетування, визначення потреби та забезпечення ефективного розміщення фінансових ресурсів;

– ефективне управління рухом грошових коштів або потоків підприємства;

– організацію та впровадження своєчасних заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості (рентабельності) підприємства;

– обґрунтування політики розподілу і використання прибутку підприємства, у тому числі на фінансування розвитку та виплату дивідендів;

– оцінку рівня підприємницького потенціалу в частині погашення зобов’язань, здатності до збільшення чистих активів, залучення інвестицій та кредитних коштів, а також оцінку ефективності прийняття управлінських рішень.

У якісному моніторингу фінансового стану підприємства зацікавлені

досить різноманітні суб’єкти управління, а саме:

– менеджмент підприємства, управлінські дії якого мають забезпечувати стабільний фінансовий стан, прибуткову високорентабельну діяльність підприємства, а також створювати усі умови для його розвитку та зміцнення конкурентоспроможності;

– власники підприємства, які зацікавлені в прибутковій високорентабельній роботі підприємства та забезпеченні його стабільного фінансового стану, адже банкрутство підприємства означатиме для власників втрату інвестованого капіталу;

– кредитори підприємства – постачальники, підрядники, банківські установи, що мають бути впевнені у платоспроможності підприємства;

– покупці та замовники підприємства, які мають бути впевнені у стабільній роботі підприємства;

– наймані працівники підприємства та відповідні профспілкові організації, що мають бути впевнені у платоспроможності підприємства та перспективах його стабільної роботи;

– інвестори підприємства, які приймають рішення щодо доцільності інвестування коштів у розвиток підприємства;

– органи державної влади, насамперед органи державної податкової служби, які зацікавлені в платоспроможності та стабільній роботі підприємства – платника податків та зборів.

Підсумовуючи питання ідентифікації категорії «фінансовий стан підприємство», зазначимо, що, на нашу думку, фінансовий стан підприємства є складною економічною категорією, сутність якої полягає у визначенні характеристики стану підприємства від банкрутства як найгіршої оцінки до цілком позитивного стану, у якому підприємство здатне розвиватися та відповідно забезпечувати отримання прибутку та збільшення таким чином власного капіталу в майбутньому.

Слід визнати, що фінансовий стан підприємства може бути оцінений як стабільний за умови, якщо діяльність підприємства є прибутковою, рівень

рентабельності власного капіталу істотно не зменшується, підприємство переважно за рахунок власних коштів фінансує активи (як оборотні, так і необоротні), уникає невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованості та у відповідні терміни розраховується за своїми зобов'язаннями.

Таким чином фінансовий стан є комплексним результатом взаємодії таких економічних елементів, як прибутковість та рентабельність діяльності підприємства, рівень ділової активності, фінансова стійкість, що визначається структурою активів та пасивів, ліквідність активів та платоспроможність.

1.2 Звітність підприємства: сутність, види та класифікація

Ефективність управління економічними процесами, як на рівні окремих підприємств, так і в межах держави загалом, безпосередньо залежить від того, наскільки повною, достовірною, доречною та своєчасною є інформаційна база. Ця інформація стосується характеру та обсягів здійснених господарських операцій, наявності та використання ключових ресурсів (трудових, матеріальних і фінансових), а також джерел формування фінансових результатів діяльності та конкретних напрямів розподілу отриманого прибутку. Звітність, виступаючи одним із фундаментальних джерел цього інформаційного забезпечення, готується шляхом застосування спеціалізованих процедур обробки, групування та підрахунку даних, формуючись на заключній стадії облікового циклу [52].

Звітність являє собою систему взаємопов'язаних показників, представлених у табличній формі, які узагальнено відображають результати й обсяг господарської діяльності підприємства, і складається вона на завершальному етапі роботи облікового відділу [30, с. 368]. Таким чином,

бухгалтерський облік є потужним інструментом, що створює необхідний інформаційний простір для ухвалення різноманітних економічних рішень. Саме в бухгалтерському обліку відбувається накопичення і систематизація інформації про всі господарські події, їхні фінансові наслідки та кінцевий фінансовий результат [35, с. 125]. Хоча оперативний контроль за діяльністю на окремих ділянках забезпечується через первинну реєстрацію операцій у документах та їхнє подальше групування на рахунках, звітність, у свою чергу, містить узагальнену інформацію за підсумками роботи підприємства як загалом, так і за його окремими напрямами відповідно до галузей за звітні періоди [32].

Сучасність характеризується стрімким розвитком цифрових технологій. Швидкість їхнього впровадження у практику бухгалтерського обліку часто перевищує швидкість адаптації до них. Це обумовлює необхідність трансформації вимог до формату подання інформації обліковою системою з урахуванням сучасних тенденцій розвитку інформаційних технологій. Це особливо актуально для звітності, оскільки вона є основним засобом отримання зведених показників діяльності підприємства за звітний період, і саме ці показники є основою для ухвалення подальших економічних рішень [35, с. 125].

Звітність як економічна категорія в обліковій теорії інтерпретується двояко: з одного боку, вона є системою узагальнених економічних показників, які комплексно характеризують виробничу та фінансово-господарську діяльність підприємства за певний проміжок часу, а з іншого – вона функціонує як елемент методу бухгалтерського обліку, тобто як спосіб узагальнення й подання інформації про результати роботи. Оскільки складання звітності завершує обліковий цикл, вона охоплює не лише сукупність економічних показників, але й являє собою набір спеціальних способів і прийомів для узагальнення облікових даних [22].

Таким чином, звітність не лише узагальнює інформацію, отриману з системи бухгалтерського обліку, але й водночас є складовою його методу.

Ключовою метою функціонування системи бухгалтерського обліку є забезпечення суб'єктів, що надсилають запити (користувачів), необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Це твердження, в контексті дослідження значення бухгалтерського обліку в управлінні підприємством, вимагає чіткого розуміння процесу ухвалення управлінських рішень та точної ідентифікації користувачів облікової інформації, а також їхніх конкретних інформаційних запитів [65, с. 1003].

Бухгалтерський облік, виконуючи роль сполучної ланки між господарською діяльністю та особами, що приймають рішення, реалізує три основні функції [65, с. 1003]:

– вимірювання господарської діяльності: реєстрація відповідних даних з метою їхнього подальшого використання;

– обробка та інтерпретація даних: трансформація даних у форму, яка має практичну корисність;

– передача інформації: надання інформації у формі звітів тим користувачам, які використовують її для ухвалення управлінських рішень.

Сучасне нормативне та методичне забезпечення підготовки звітності дає підстави констатувати наявність певної неузгодженості між видами, порядком підготовки та подання звітності. Як у зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі активно використовуються категорії «бухгалтерська звітність» та «фінансова звітність», при цьому також розрізняються різні види звітності й відповідні інформаційні джерела для їхньої підготовки [22].

Науковець Бутинець Ф. Ф. [8, с. 100] зазначає, що бухгалтерська звітність є масивом обліково-економічної інформації, який підлягає систематизації та узагальненню згідно з визначеними правилами, а також відповідає встановленим вимогам і принципам формування. Водночас, у НП(С)БО 1 [47] зазначається, що фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що відображає фінансовий стан підприємства й результати його діяльності за звітний період. Мета цієї звітності полягає у забезпеченні

інформаційних потреб широкого кола користувачів, для яких вона слугує основним джерелом фінансової інформації, необхідної для прийняття економічних рішень. З огляду на це, є доцільним спочатку проаналізувати трактування терміна «фінансова звітність» у чинних законодавчо-нормативних документах (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Тлумачення терміна «фінансова звітність» у нормативно-правових документах

Джерело	Тлумачення терміна
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Фінансова звітність визначається як звітність, що надає ключову інформацію про фінансовий стан підприємства, а також про результати його операційної діяльності.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО 1)	Фінансова звітність – це форма звітності, яка містить систематизовані відомості про фінансове становище суб'єкта господарювання та результати його діяльності за встановлений звітний період.
Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації	Фінансова звітність являє собою сукупність звітів підприємств, які подаються в обсягах і за формами, чітко регламентованими чинним національним законодавством.
Порядок подання електронної звітності до органів державної статистики	Фінансова звітність – це вид бухгалтерської звітності, що надає інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів респондента (підприємства) за звітний період, який розглядається.
Положення про порядок випуску облігацій підприємств	Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що включає відомості про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів емітента цінних паперів за конкретний звітний період.
Положення про порядок реєстрації випуску звичайних іпотечних облігацій, проспекту емісії, звіту про результати розміщення...	Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить деталізовану інформацію про фінансове становище, результати діяльності та динаміку грошових коштів емітента іпотечних облігацій за певний звітний період.
Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств та їх обігу	Фінансова звітність – це звітність, форми якої для банків встановлені нормативно-правовими актами Національного банку України, а для інших юридичних осіб – нормативно-правовими актами Міністерства фінансів України, чинними на відповідні звітні дати.
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» (МСБО 1)	Фінансова звітність загального призначення – це фінансова звітність, яка має на меті задовольнити спільні інформаційні потреби тих користувачів, які не мають права вимагати від суб'єкта господарювання підготовки звітів відповідно до їхніх індивідуальних інформаційних потреб.

Як видно з таблиці 1.2, у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [68] і НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [47] тлумачення терміна «фінансова звітність» є тотожними. Сутність зводиться до того, що це звітність, яка містить дані про фінансовий стан і результати діяльності підприємства. Однак, на думку низки дослідників, це визначення є неповним. Зокрема, наголошується, що фінансова звітність – це, передусім, бухгалтерська звітність, яка охоплює інформацію не лише про фінансовий стан і результати діяльності, а й про рух грошових коштів. Також підкреслюється важливий аспект: фінансова звітність відображає дані за певний звітний період, тоді як Баланс (Звіт про фінансовий стан) складається на конкретну звітну дату [62, с. 56].

Бухгалтерська звітність виступає як ключове джерело інформації, що розкриває результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме в цьому полягає її фундаментальне значення. Підприємства, здійснюючи аналіз своєї діяльності на основі відповідних звітних показників, отримують необхідні дані, які стають підґрунтям для подальшого планування своєї роботи. Окрім нормативно-правової бази, існує також значна кількість тлумачень терміна «фінансова звітність» у наукових публікаціях (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Підходи науковців до трактування поняття «фінансова звітність»

Науковці	Трактування поняття
1	2
Ковальчук Т. М., Свідерський О. В. [31, с. 16]	Фінансова звітність слугує для представлення користувачам об’єктивної, вичерпної та неупередженої інформації про фінансове становище, результативність діяльності та динаміку грошових потоків підприємства з метою підтримки їхніх рішень.
Андрієнко В. [3, с. 155]	Фінансова звітність розглядається як важливий інструмент для здійснення достовірної оцінки фінансово-майнового стану, результатів функціонування та змін у русі грошових коштів суб’єктів господарювання.
Сопко В. В. [62, с. 400]	Бухгалтерська фінансова звітність є комплексом регульованих державою звітних форм, які надають узагальнені відомості про фінансовий стан, операційні результати, рух коштів і зміни у власному капіталі за певний період, задовольняючи інформаційні потреби як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

Продовження таблиці 1.3

1	2
Момот В. Є., Діброва Т. Г. [45, с. 196]	Фінансова звітність передбачає підсумкове узагальнення всіх облікових даних, накопичених у системі бухгалтерського обліку, станом на звітну дату.
Поддєрьогін А. М. [65, с. 50]	Фінансова звітність загального призначення – це звіти, створені для задоволення потреб тієї категорії користувачів, які не мають права вимагати від підприємства складання спеціальних звітів, адаптованих до їхніх індивідуальних інформаційних потреб.
Мазаракі А. А., Куцик В. І. [41, с. 185]	Фінансова звітність – це сукупність звітних форм, що формуються на підставі даних фінансового обліку для надання зовнішнім і внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у зрозумілому та зручному для прийняття ділових рішень вигляді.
Бутинець Ф. Ф. [8, с. 150]	Фінансова звітність – це звітний документ, який за певний проміжок часу акумулює інформацію про активи, пасиви, фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.
Цал-Цалко Ю. С., Болюх М. А. [68, с. 500]	У контексті сучасної економіки, фінансова звітність повинна розглядатися як суспільно значущий інформаційний інструментарій, призначений для достовірного представлення фінансово-майнового стану та результатів роботи суб'єктів ринкової економіки.
Новаківський З. В. [47, с. 68]	Фінансова звітність – це визначена сукупність форм, які складаються на основі фінансового обліку з метою надання користувачам структурованої інформації про фінансове становище, діяльність підприємства та динаміку його фінансового стану за звітний період, що є основою для їхніх ділових рішень.
Кравчук О. М., Лещук В. П. [34, с. 300]	Бухгалтерська фінансова звітність є системою взаємозалежних показників, які комплексно відображають господарсько-фінансову діяльність підприємства, організації чи установи за певний період, завершуючи собою цикл бухгалтерського обліку.
Терещенко О. О. [63, с. 500]	Фінансова звітність є важливим елементом інфраструктури ринкової економіки та виступає як засіб комунікації, що дозволяє управлінському персоналу ефективно розробляти стратегію і тактику подальшого розвитку підприємства.

Як демонструє таблиця 1.3, науковці пропонують низку різних трактувань поняття «фінансова звітність». При цьому в тлумаченні цього терміна можна чітко виокремити кілька основних наукових підходів. Згідно з першим підходом, в основу визначення «фінансова звітність» покладається форма представлення інформації, яка може бути як високодеталізованою, так і узагальненою. Друга група дослідників розглядає фінансову звітність як сукупність стандартизованих форм документів. Нарешті, третя група науковців трактує фінансову звітність як систему або комплекс узагальнених показників [82, с. 58].

Двояке розуміння сутності звітності зберігатиметься і надалі, оскільки

звітність продовжує виконувати функцію елемента методу бухгалтерського обліку, оскільки її головне завдання – узагальнення даних, що формуються в самій системі бухгалтерського обліку. Без сумніву, звітність, як форма статистичного спостереження, формується на підставі облікових даних, проте цей факт не дає підстав вважати її методом статистики.

Бухгалтерська звітність має суттєві відмінності порівняно з іншими формами розкриття інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства. Головна відмінність полягає в тому, що вона формується виключно на основі облікових даних. Як зазначається, «Бухгалтерська звітність – це звітність, яку складають на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб різних груп користувачів. Бухгалтерська звітність – це звітність, яка формується за даними єдиної системи бухгалтерського обліку» [65, с. 1004].

Отже, за результатами проведеного дослідження сутності терміна «бухгалтерська звітність підприємства» ми сформулювали такі ключові висновки:

– бухгалтерська звітність являє собою підсумкову, узагальнену та систематизовану облікову інформацію, структуровану в розрізі ідентифікованих специфічних ознак об’єктів та господарських процесів;

– бухгалтерська звітність слугує інформаційною основою для формування показників фінансової звітності згідно з низкою заздалегідь визначених правил та процедур, які є незмінними протягом поточного фінансового року;

– основне призначення бухгалтерської звітності полягає у завершенні облікового процесу на підприємстві та забезпеченні інформаційних потреб внутрішніх користувачів відповідно до загальних типів їхніх запитів [65, с. 1004].

Користувачам фінансових звітів для ухвалення економічних рішень потрібна достовірна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Цими інформаційними потребами

зумовлюється типовий склад фінансової звітності, а саме: Баланс (Звіт про фінансовий стан); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід); Звіт про власний капітал; Звіт про рух грошових коштів (залежно від стандартів); та Примітки до звітів.

Звітність, як організаційно, так і методологічно, є невід'ємною частиною усієї системи бухгалтерського обліку та становить завершальний етап облікового циклу, що забезпечує органічну єдність і взаємозв'язок показників, які в ній формуються.

Основні вимоги до звітності включають необхідність гарантувати достовірність і реальність даних. Це забезпечується шляхом документального обґрунтування всіх облікових записів, обов'язковим проведенням інвентаризації, суворим дотриманням правил оцінки статей Балансу, а також правильним розподілом доходу й витрат між відповідними звітними періодами. Крім того, критично важливим є забезпечення своєчасності формування даних для оперативного та ефективного управління господарською діяльністю підприємств.

У науковому просторі останнім часом значно зросла кількість публікацій, присвячених характеристиці фінансової звітності. Проте, для повного розкриття особливостей звітності сучасного підприємства або організації, доцільно розглянути її становлення з точки зору історичного розвитку.

Усвідомлення необхідності ведення звітності в економічних теоріях з'явилося ще наприкінці XI – на початку XVIII століття. Зокрема, у своєму трактаті XI «Про рахунковий запис» з книги «Сума арифметики, геометрії, вчення про пропорції й відносини» Лука Пачолі виділяє прибуток як основний показник при визначенні фінансового результату. Подальше становлення звітності пов'язане з відомим у Франції Законом «Про торгівельне право» (1673 р.), відомим як «Кодекс Соварі». На думку Ж. Соварі, звітність мала відображати річний дохід підприємця та фіксувати відсутність фактів розкрадання з боку працівників. Таким чином, фінансова звітність починає виконувати не лише функцію збору та узагальнення інформації про результати,

але й функцію контролю. У XIX столітті було закріплено правила подання звітності, що надало її формуванню значного імпульсу.

Досліджуючи історичне становлення фінансової звітності, виділено три ключові етапи [79]:

Перший етап (початок XIX ст.): Характеризується появою бухгалтерського балансу та подвійного запису. У цей період формується юридичний напрям ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, де облік тлумачиться як реєстрація прав і обов'язків власника, а центром системи є рахунок капіталу. Фінансова звітність юридично пов'язується з реалізацією функції контролю за рухом фінансових потоків.

Другий етап (друга половина XIX – початок XX ст.): До складу бухгалтерського законодавства інтегрується звіт про прибутки і збитки. Висуваються вимоги щодо належного ведення рахунків, складання та обов'язкової перевірки Балансу. Проте, питання уніфікації фінансової звітності, зважаючи на значні індивідуальні особливості підприємств, залишається нерозв'язаним.

Третій етап (XX ст.): Відбувається кардинальний перегляд змісту й методології формування фінансової звітності відповідно до загальносвітової тенденції глобалізації економіки та посилення конкуренції. Створюються передумови для формування національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, які використовуються і сьогодні. Історія становлення методики формування фінансової звітності свідчить про зростання вимог до облікових даних та про чітке розмежування внутрішньої і зовнішньої звітності. Важливим є вплив зовнішніх чинників, зокрема нормативного регулювання (господарського законодавства), які зумовили відмінності фінансової звітності між різними країнами [35].

Враховуючи поточний стан нормативного й методичного забезпечення, що використовується для підготовки звітності, можна чітко констатувати факт існування неузгодженості у підходах щодо її класифікації та систематизації.

Бухгалтерська звітність зобов’язана повною мірою задовольняти інформаційні потреби своїх користувачів – як юридичних, так і фізичних осіб – надаючи їм правдиву та неупереджену інформацію стосовно діяльності підприємства. Це необхідно для забезпечення ухвалення оперативних та економічно обґрунтованих рішень. Отже, ключовою метою функціонування системи звітності є забезпечення її користувачів необхідною економічною інформацією.

Розподіл звітності на внутрішню і зовнішню здійснюється залежно від того, якому колу осіб чи органів вона надається.

Внутрішня звітність (її також називають управлінською) формується спеціально для керівництва та управлінського персоналу з метою підтримки процесів ухвалення рішень і оперативного планування діяльності підприємства. Вона використовується виключно в межах суб’єкта господарювання та має статус комерційної таємниці. Обсяг, набір показників, періодичність подання, а також форми такої звітності регламентуються внутрішніми документами самого господарюючого суб’єкта.

Зовнішня звітність не підпадає під визначення комерційної таємниці і складається, насамперед, для задоволення потреб зовнішніх користувачів (державних органів, інвесторів, кредиторів). Обсяг, склад елементів, періодичність її подання та форми суворо регламентуються нормативно-правовими актами України [21].

За своїми видами бухгалтерська звітність поділяється на: податкову; фінансову; статистичну; а також іншу звітність, де застосовується грошовий вимірник [21].

У загальній системі звітної інформації центральне місце належить фінансовій звітності, оскільки тільки вона здатна надати повну економічну інформацію про діяльність підприємства широкому колу різних користувачів. Фінансова звітність відображає наростаючим підсумком майнове й фінансове становище підприємства, а також результати його

господарської діяльності за певний звітний період (місяць, квартал, рік). При цьому вона обов'язково ґрунтується на даних як синтетичного, так і аналітичного обліку [14, с. 113]. Основні вимоги до складання фінансової звітності визначені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», у Національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1, П(С)БО 20, 25, а також регламентуються іншими відповідними П(С)БО.

Податкова звітність – це звітність, що містить інформацію про нарахування і сплату господарюючими суб'єктами податків і зборів, встановлених законодавством України. Дані, які фігурують у податковій звітності, повинні повністю відповідати даним податкового обліку. Своєю чергою, основу для ведення податкового обліку формує інформація, отримана з бухгалтерського обліку. Форми податкової звітності та порядок їхнього заповнення розробляються і затверджуються Державною податковою адміністрацією України, іноді за участі профільних міністерств і відомств [14, с. 116].

Статистична звітність – це звітність, яка містить інформацію про масові явища та процеси, що відбуваються в економічній, культурній, соціальній та інших сферах життя суспільства. Призначення статистичної звітності полягає у моніторингу господарських процесів у часі і просторі з метою подальшого аналізу та ухвалення управлінських рішень. Первинний облік, що ведеться на підприємствах, формує основу для статистичної звітності. Показники, які містяться у статистичній звітності, надають інформацію, що характеризує результати різних сторін діяльності юридичної особи на підставі облікових даних. Форми статистичної звітності розробляються Державним комітетом статистики України (Держкомстатом) [14, с. 4].

До іншої звітності належить спеціальна звітність, яка також використовує грошовий вимірник і базується на даних бухгалтерського обліку. Прикладом такої звітності є звіти до фондів загальнообов'язкового

державного соціального страхування. Важливо зазначити, що кількість, форми звітності та порядок їхнього подання не є постійними і можуть змінюватися в часі відповідно до змін у нормативних актах та актуальних потреб суспільства [33].

Зазначимо, що складові бухгалтерської звітності є ширшими, а фінансова звітність є лише різновидом бухгалтерської, про що наочно свідчать дані, представлені на рис. 1.3.

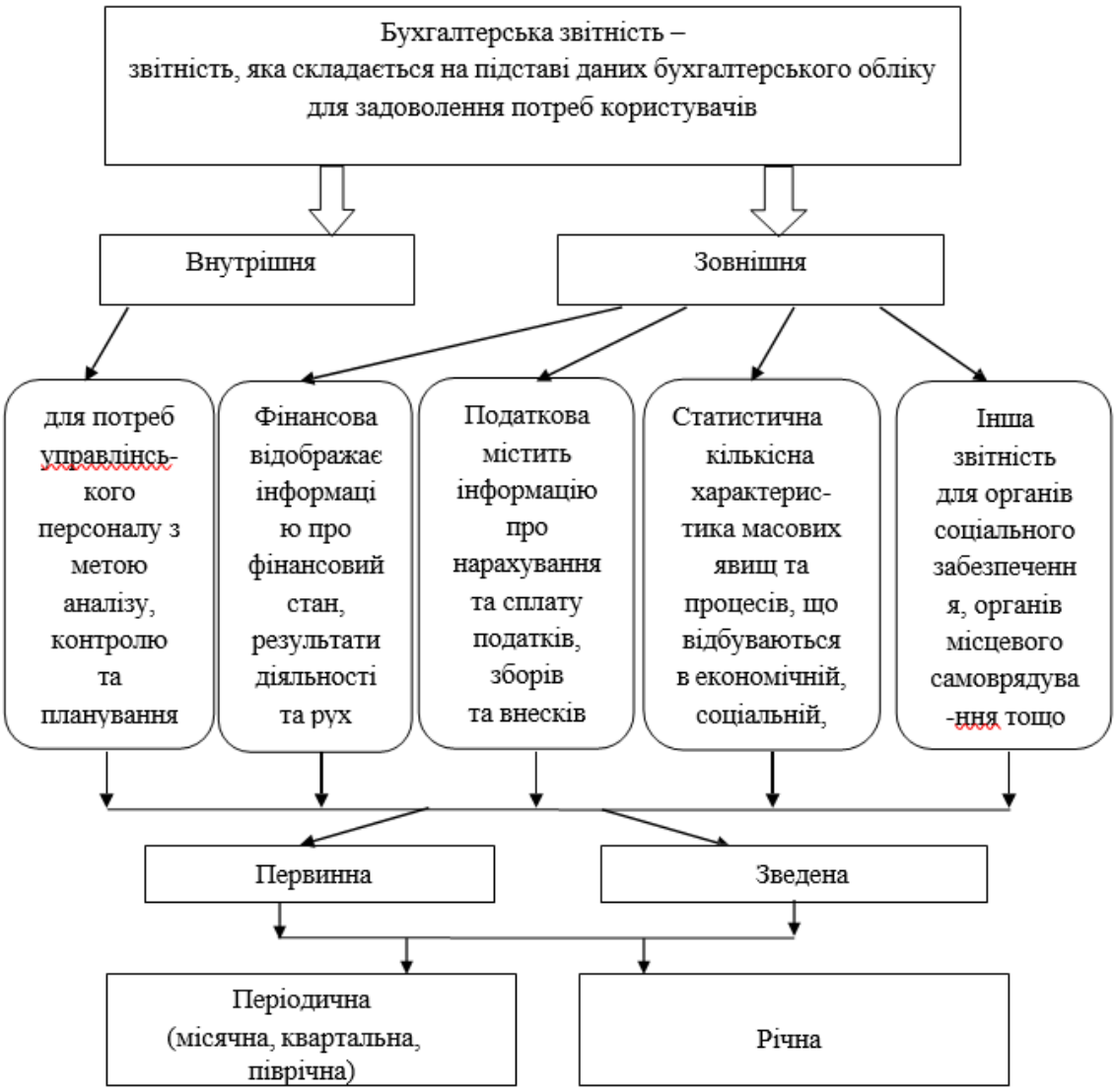


Рисунок 1.3 – Основні складові бухгалтерської звітності

Аналіз підходів науковців до класифікації звітності та джерел, на

основі яких вона формується, підтверджує тезу, що вся звітність підприємств за своєю суттю є бухгалтерською. Це зумовлено тим, що незалежною базовою інформацією для підготовки будь-якого виду звіту слугують виключно дані, отримані із системи бухгалтерського обліку.

Запровадження ринкових механізмів, реформування економічних відносин та існування різноманітних форм власності вимагають постійного внесення змін до системи бухгалтерського обліку. Метою цих змін є забезпечення отримання достовірної інформації, необхідної для ухвалення ефективних економічних рішень, а також для попередження фінансових ризиків у діяльності підприємства [53, с. 223]. Облік, незалежно від його конкретної форми, завжди створює інформацію для управління, формуючи, по суті, контур зворотного зв’язку в загальній системі менеджменту. Завдяки економічно ефективному та правильному обліку можна в довгостроковій перспективі забезпечити конкурентні переваги компанії. Це досягається на основі ефективно ухвалених управлінських рішень, які, своєю чергою, ґрунтуються на достовірній бухгалтерській інформації [66].

Фінансово-економічна інформація, представлена як система фінансових показників, безпосередньо впливає на обґрунтованість та процес ухвалення рішень користувачами. Бухгалтерська фінансова звітність, відображаючи всі суттєві зміни у структурі господарських засобів та джерел їхнього формування, а також результати фінансово-господарської діяльності, надає значний обсяг узагальненої інформації, яка є необхідною як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів.

Враховуючи виявлені недоліки та прогалини у вже досліджених класифікаціях звітності, ми пропонуємо доповнити їх такими класифікаційними ознаками, які дозволять більш точно ідентифікувати види звітності:

– залежно від суб’єктів, які регулюють порядок складання та подання звітності: доцільно чітко розрізняти внутрішню та зовнішню звітність;

– відповідно до цільової спрямованості змісту показників зовнішньої

звітності: необхідно відокремлювати фінансову, статистичну, податкову та звітність до фондів соціального і пенсійного страхування.

Запропоновані зміни у класифікації звітності підприємств надають можливість уточнити зміст поняття звітності підприємств та чітко розмежувати її види [67].

1.3 Сучасний погляд на мету фінансової звітності відповідно до інформаційних потреб її користувачів

Зважаючи на трансформацію цілей формування та зміни адресатів подання, а також на розширення кола суб'єктів, які приймають економічні рішення на основі даних звітності, бухгалтерська фінансова звітність може бути охарактеризована як ключова сполучна ланка між підприємством та зовнішнім економічним середовищем. Вона має подвійне призначення: по-перше, достовірно висвітлювати внутрішні процеси, що відбуваються на суб'єкті господарювання, і, по-друге, повністю задовольняти інформаційні запити кінцевих користувачів. При цьому підвищена увага приділяється саме якості звітної інформації, яка гарантується неухильним дотриманням методологічних засад її підготовки та окреслює шляхи її подальшого вдосконалення [96].

В умовах сучасного мінливого ринкового середовища , фінансова звітність набуває ролі провідного інструменту для проведення фундаментального аналізу діяльності компанії. Це обумовлено тим, що вона дозволяє оцінити як загальну ефективність функціонування підприємства, так і якість його управлінських рішень. Крім того, фінансові звіти організації слугують важливим засобом комунікації, транслюючи зацікавленим сторонам інформацію про місію, ключові пріоритети та стратегію надання послуг компанії.

Фінансова звітність може бути визначена як процес передачі відомостей про фінансовий стан суб'єкта [74, с. 43]. У цьому контексті вона становить кінцевий, завершений результат збору та обробки інформації, що стосується попередніх звітних періодів. Сама ж система бухгалтерського обліку є своєрідною моделлю соціально-економічних відносин. У ній «суть реального бухгалтерського обліку складає протиставлення фактів господарського життя (так звані синтетичні судження в науці) та фактів, які логічно переносяться з теорії в практику (аналітичні судження)». Відповідно, від того, наскільки адекватно побудована ця модель, залежить достовірність відображення об'єкта дослідження і, як наслідок, коректність рішень, що приймаються на основі даних, наданих у звітності. Успішність управління діяльністю підприємства демонструється через досягнення ряду економічних цілей, серед яких: уникнення банкрутства та значних фінансових втрат, збільшення обсягів виробництва та продажу продукції, досягнення лідерства у конкурентній боротьбі, максимізація чистого прибутку, а також зайняття та утримання певної частки на ринку товарів [71].

Хоча інформаційні потреби користувачів повинні задовольнятися даними фінансової звітності, науковці зауважують, що в сучасних реаліях зростає тенденція до недовіри до інформації, наданої в обліку та звітності. Через це фінансову звітність не можна розглядати як виняткове джерело достовірних відомостей про діяльність суб'єкта господарювання. Ця проблема може бути частково вирішена шляхом підтвердження достовірності даних незалежним аудитором, що здатне значно знизити ризики, які несуть користувачі [70]. З огляду на це, критично важливим є коректне та своєчасне відображення усіх облікових операцій підприємства. Зокрема, необхідно безпомилково проводити обліково-аналітичну роботу з відображення як доходів, так і витрат, а також забезпечувати складання й подання звітності у встановлені терміни всім зацікавленим сторонам — як зовнішнім, так і внутрішнім [5].

Головною метою формування фінансової звітності є забезпечення

користувачів вичерпною, правдивою та неупередженою інформацією. Ця інформація використовується для прийняття рішень, які стосуються: фінансового стану, результатів діяльності, динаміки грошових потоків, а також змін у власному капіталі підприємства. Зокрема, ці відомості необхідні для ухвалення рішень щодо: інвестування в капітал підприємства; об'єктивного оцінювання ефективності менеджменту; операцій з цінними паперами (придбання, продажу чи володіння ними); оцінки здатності підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання; розрахунку суми дивідендів; визначення рівня забезпеченості зобов'язань підприємства; питань державного та галузевого регулювання діяльності підприємства та іншого [2].

Щоб якнайкраще усвідомити мету фінансової звітності та покращити як процес, так і методологію її представлення, необхідно чітко розуміти характер рішень, які приймаються користувачами, а також їхні конкретні інформаційні потреби. Важливо оцінювати інформативність та якість звітності саме з позиції очікувань кожного потенційного користувача, якому вона може бути надана. Очевидно, що різні категорії користувачів фінансової звітності потребують схожої інформації для оцінки грошових потоків, платоспроможності та ефективності управління. Однак їхні індивідуальні запити можуть суттєво різнитися щодо складу, пріоритетності показників, загального обсягу та змістового наповнення запитуваних відомостей [51, с. 191]. Крім основних даних, користувачі також бажають отримувати додаткову інформацію, яка, на їхню думку, є важливою для управління суб'єктом. До неї належать, зокрема, відомості про: бюджети та аналіз відхилень від них; прогнози щодо грошових потоків та майбутніх доходів; переліки клієнтів; місцеві галузеві тенденції та чинники, що можуть негативно позначитися на продажах і рентабельності; кредитну історію; детальну інформацію про бізнес-операції, а також опис процесів внутрішнього контролю довкілля, процесів управління та організаційної культури [51, с. 193]. Оскільки публічне розкриття такої детальної інформації

не є обов'язковим, малоймовірно, що компанії будуть надавати її відкрито, якщо це прямо не вимагається стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Проте необхідні відомості можуть бути отримані від керівників чи власників підприємства, наприклад, у разі формування рішення про надання ресурсів цьому суб'єкту господарювання [51, с. 192].

Беручи до уваги інтереси користувачів фінансової звітності, у науковому середовищі активно обговорюються питання їхньої систематизації та класифікації. Крім простого кількісного складу споживачів фінансової звітності, не менш важливими є якісні характеристики класифікації, зокрема, визначення рангу пріоритетності того чи іншого користувача для самого підприємства. Для будь-якого підприємства критично важливим є забезпечення безперервності діяльності (концепція going concern). Крім того, власники компанії зацікавлені у її функціонуванні в кожному наступному звітному періоді, а це вимагає постійного поповнення джерел фінансування через залучення інвестицій, довгострокових кредитів та інших ресурсів [14, с. 115]. З огляду на вищевикладене, стає можливим розробити рангову модель пріоритетності користувачів звітності, яка встановлюватиме їхню послідовність залежно від того, наскільки на них орієнтована звітність підприємства (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Рангова модель пріоритетності користувачів звітності

Ранг	Користувач звітності
Перший	Потенційні інвестори та кредитори. (Особи, від рішень яких залежить подальше фінансування та безперервність діяльності підприємства.)
Другий	Поточні інвестори, власники (акціонери) та менеджери підприємства. (Особи, які вже мають фінансовий інтерес або безпосередньо управляють діяльністю компанії.)
Третій	Покупці, замовники, а також постачальники та підрядники. (Ділові партнери, чия співпраця залежить від фінансової стійкості підприємства.)
Четвертий	Працівники та суспільство (громадськість). (Особи та групи, зацікавлені у соціальній відповідальності, зайнятості та стабільності компанії.)
П'ятий	Органи податкової служби та інші державні органи. (Регулятори, які використовують звітність для контролю за дотриманням законодавства та нарахуванням податків.)

Джерело: складено за [13, с. 115].

Дані, представлені у таблиці 1.5, були згруповані відповідно до

принципу необхідної орієнтованості звітної інформації. Варто визнати, що фінансова звітність у її поточному форматі та складі не може повною мірою задовольнити різноманітні потреби всіх категорій користувачів [14, с. 115]. Звітність, як система, постійно розвивається під впливом цілої низки макро- і мікрочинників. Ці чинники можна об'єднати у три основні групи: регуляторність звітності (державне та галузеве регулювання); вимоги користувачів звітності; та якість її показників [62].

Регуляторність звітності стосується лише обмеженої групи користувачів – держави в особі її відповідних органів державної влади та безпосередніх власників підприємства. Що стосується тих користувачів, які мають зв'язок із підприємством, але не володіють адміністративним впливом (наприклад, працівники, кредитори, дебітори тощо), їхні потреби у фінансовій інформації можуть бути задоволені лише за умови своєчасного та адекватного завершення облікового процесу і процедури підтвердження даних. Вимоги користувачів до фінансової звітності є тією групою чинників, що безпосередньо формують якість її інформаційного наповнення. Як завершальна стадія облікового циклу, звітність відображає підсумки діяльності підприємства і повністю залежить від стану та рівня організації обліку на самому підприємстві. Отже, достовірна інформація завжди характеризується наявністю певного рівня якості як звітних, так і поточних облікових даних [15].

Слід зазначити, що у практиці нерідко трапляються прояви маніпулювання інформацією, особливо з боку менеджменту підприємства. Суттєвий вплив на процес складання звітності справляють прояви «конфліктності інтересів користувачів». Як зазначають науковці, інтереси різних груп користувачів часто не лише не збігаються, але й перебувають у прямому протиріччі. Наприклад, інтереси власників та групи працівників на чолі з менеджерами є фактично суперечливими; це ж стосується й інтересів власників та Державної фіскальної служби України. При цьому власники прагнуть максимізувати прибуток, тоді як працівники та менеджери мають на

меті використати якомога більшу частку одержаного прибутку на створення додаткових благ для себе та своїх рідних за рахунок підприємства. Державна фіскальна служба зацікавлена у максимізації податкового навантаження, але це неминуче призведе до скорочення прибутку, що залишається у розпорядженні власників. Усі ці чинники безпосередньо впливають на процес формування звітності [14, с. 115].

Таким чином, в Україні існує реальна проблема, пов'язана з тим, що фінансова звітність не виконує своєї основної мети, тобто не забезпечує користувачів повною мірою інформацією, необхідною для ухвалення управлінських чи інших економічних рішень [14, с. 115].

Місце фінансової звітності у структурі звітності підприємства визначається тією функцією, яку вона виконує для своїх користувачів. Зрозуміло, що вона не може бути однаково інформаційно корисною для всіх категорій користувачів. Її корисність характеризується лише мірою економічної зацікавленості, що виявляється в інтересах конкретних користувачів. Фінансова звітність виконує особливу роль, оскільки її подання є обов'язковим для багатьох груп користувачів. Вона посідає проміжну ланку між загальнодоступною інформацією і комерційною таємницею. Інформаційна наповненість фінансової звітності повинна задовольняти потреби користувачів, які є змінними в часі. Тому вона потребує постійного вдосконалення і модернізації.

Усі ефективні управлінські рішення перед їхнім ухваленням повинні обов'язково пройти процедури як сальдового, так і поточного аналізу. На основі фінансової звітності можливо здійснити лише сальдовий аналіз основних показників діяльності підприємства та з'ясувати загальні тенденції його розвитку. Проте, окрім цього, для повноцінного управління необхідно також оцінювати динаміку, місткість ринку і вподобання основних його споживачів. Взаємозв'язок потоків інформації про ефективність діяльності господарюючого суб'єкта схематично зображено на рис. 1.4.



Рисунок1.4 – Взаємозв’язок потоків інформації крізь призму фінансової звітності

Джерело: [70]

Визначення переліку осіб, які виявляють зацікавленість в отриманні фінансової інформації щодо діяльності суб’єкта господарювання, безпосередньо пов’язане з ключовою метою фінансової звітності, навколо якої постійно тривають активні наукові дебати. У світовій обліковій практиці традиційно виділяють дві основні функції бухгалтерського обліку: оцінка якості (раціональності) управління (або stewardship) та корисність у процесі прийняття рішень (або decision-making).

У сучасних умовах, коли бухгалтерський облік є об’єктом публічного контролю, саме корисність у прийнятті рішень (decision-making) офіційно визнається пріоритетною метою фінансової звітності. Проте значна частина

науковців вважає таку позицію хибною або не зовсім коректною. Згідно з результатами проведених досліджень, корисність у прийнятті рішень має радше «додаткове значення у контексті прогнозування невизначеності майбутніх подій з метою об'єктивної оцінки активів». Доказом цієї позиції слугує надання переваги фінансовій концепції капіталу, в основі якої лежить балансовий підхід. Відповідно до цього підходу, прибуток визначається як зростання чистих активів протягом звітного періоду. Для того, щоб реалізувати балансовий підхід, компанії повинні мати технічну можливість оцінити всі свої активи таким чином, щоб адекватно відобразити майбутні економічні вигоди – це складна проблема, яка не була повністю вирішена в минулому і досі залишається актуальною та нерозв'язаною [51, с. 191].

На сьогодні обидві цілі бухгалтерського обліку та фінансової звітності – як оцінка ефективності управління (stewardship), так і корисність у прийнятті інвестиційних рішень (decision-making) – є скомпрометованими. Це відбувається внаслідок надмірної складності бізнес-процесів та через присутність особистих інтересів вищого керівництва компаній. Оскільки ці дві функції є взаємно виключними, під час остаточного визначення мети фінансової звітності необхідно виходити з того, яка з них здатна забезпечити суспільству найкращий кінцевий результат.

На основі проведеного попереднього аналізу та існуючої практики можна стверджувати, що з історичної точки зору в суспільстві основною метою бухгалтерського обліку та фінансової звітності була і продовжує залишатися оцінка ефективності управління. Це пояснюється тим, що в основі якісної звітності лежить якісне управління, ключовими атрибутами якого є: захист прав власності, комунікація між господарськими подіями та власниками підприємства (що забезпечує підзвітність), а також контроль над законністю здійснюваних операцій [51, с. 191].

РОЗДІЛ 2
ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «АЛЬБАКОР»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Альбакор», що функціонує під брендом Klion Group, є найбільшим українським імпортером риби та морепродуктів. Його заснування відбулося 7 грудня 2005 року у місті Запоріжжі. Саме в цьому місті на сьогодні сконцентровані ключові активи компанії: її центральний офіс, сучасний виробничий комплекс, а також один із важливих логістичних центрів. Основний напрямок діяльності Klion Group охоплює імпорт, власне виробництво і подальшу реалізацію рибної продукції та морепродуктів. З перших днів свого існування компанія визначила своїми незмінними пріоритетами: забезпечення реалізації лише високоякісної продукції, повну клієнтоорієнтованість та стратегічний розвиток підприємства у межах всієї країни (у національному масштабі).

У 2010 році відбувся запуск виробничого комплексу, який згодом був модернізований та оснащений високотехнологічним обладнанням, поставленим провідними світовими виробниками устаткування для рибопереробної галузі. Визнання професійної якості не змусило довго чекати: вже через два роки після початку роботи виробництва, у 2012 році, Klion Group посіла друге місце у номінації «Виробник року» в рамках щорічного національного рейтингу виробників продуктів харчування. На сьогоднішній день компанія випускає понад 200 найменувань готової продукції у п’яти функціонуючих виробничих цехах, чия загальна потужність дозволяє виробляти до 800 тон готових товарів щомісяця.

Розвиток Klion Group став рушійною силою для створення власної торгової марки Veladis, продукція якої з’явилася на полицях супермаркетів у

2014 році. Цей бренд швидко здобув довіру споживачів завдяки гарантованій якості, відмінному смаку та широті запропонованого асортименту. На поточний момент Klion Group є лідером українського ринку за загальними обсягами імпорту та продажів риби і морепродуктів. Компанія володіє розгалуженою мережею, що включає сім регіональних філій, які стратегічно розташовані у важливих логістичних вузлах великих міст країни: у Києві, Харкові, Одесі, Львові, Рівному, Вінниці та Запоріжжі.

Загальна площа складських приміщень Klion Group складає 15 тис. м², що забезпечує необхідну можливість зберігати 12 000 тонн продукції в асортименті при обов'язковому дотриманні необхідного температурного режиму -25 ˚С. Логістичні центри компанії, які розташовані у Запоріжжі, Одесі та Києві, приймають вантажі, що постачаються автомобільним, морським і залізничним транспортом. Їхня сукупна пропускна здатність становить приблизно 10 тисяч тон на місяць.

Після закріплення своїх лідерських позицій на внутрішньому українському ринку Klion Group взяла стратегічний курс на міжнародний розвиток, відкривши у 2016 році представництво у Грузії. Основні засади, принципи ведення бізнесу та філософія компанії були успішно впроваджені на грузинському представництві. Це дозволило Klion Georgia за короткий термін вийти до трійки провідних лідерів рибного ринку Грузії.

Таблиця 2.1 – Загальна інформація ТОВ «Альбакор»

Назва підприємства	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ АЛЬБАКОР
Скорочене найменування	ТОВ «Альбакор»
Юридична адреса підприємства	69106, м. Запоріжжя, вул. Скворцова, будинок 236
Статутний капітал становить, грн.	76 629 480,47
Код за ЄДРПОУ	37129163
Код за КВЕД	46.39 Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
Середньооблікова чисельність робітників, осіб	46
Директор	Кардаш Сергій Олександрович

Суб’єкт господарювання набуває офіційного статусу юридичної особи з моменту внесення відповідного запису до державного реєстру. Усі аспекти діяльності Товариства регулюються та базуються на положеннях Конституції України, Господарського і Цивільного Кодексів України, Закону України «Про акціонерні товариства», а також його внутрішнього установчого документа — власного Статуту. Як самостійний суб’єкт права, Товариство наділене повним обсягом цивільних прав та обов’язків, що дає йому право виступати як позивачем, так і відповідачем у судових інстанціях.

Товариство здійснює свою господарську діяльність на засадах самостійності, ініціативності та систематичності, приймаючи на себе всі супутні ризики. Головна мета цієї діяльності полягає в отриманні прибутку, його подальшому справедливому розподілі серед учасників, а також у досягненні вагомих економічних та соціальних результатів. Місія створення Товариства полягає у задоволенні як суспільних, так і приватних потреб у послугах, роботах, товарах і продукції, а також у реалізації іншої діяльності, що не заборонена чинним законодавством України. Крім того, на основі отриманого прибутку забезпечується реалізація соціальних та економічних інтересів акціонерів Товариства і його трудового колективу. Предметна сфера діяльності Товариства включає здійснення виробничої, інвестиційної, інноваційної, торговельної, будівельної, науково-дослідної діяльності, надання широкого спектра послуг та будь-якої іншої господарської активності, яка відповідає чинному законодавству України.

Формування майна Товариства відбувається за рахунок джерел, які відповідають нормам чинного законодавства України. Товариство є повним власником такого майна:

– майна, переданого йому засновниками та акціонерами у власність як їхній внесок до формування статутного капіталу;

– продукції, що була вироблена Товариством у результаті його основної господарської діяльності;

– усіх одержаних доходів (прибутку);

– іншого майна, набутого на законних підставах.

Товариство наділене правом здійснювати операції з купівлі, продажу, безоплатної передачі, обміну, надання в оренду юридичним та фізичним особам засобів виробництва та інших матеріальних цінностей, а також використовувати та відчужувати їх будь-яким іншим шляхом, якщо такі дії не суперечать чинному законодавству України.

Основні види діяльності (згідно з Класифікацією видів економічної діяльності – КВЕД):

Провідний вид діяльності (46.39): Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами.

Інші (додаткові) види діяльності:

46.17: Посередницька діяльність у сфері торгівлі продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами.

46.21: Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин.

77.39: Надання в оренду інших видів машин, устаткування та товарів, які не включені до інших угруповань (н.в.і.у.).

82.99: Надання інших допоміжних комерційних послуг, які не включені до інших угруповань (н.в.і.у.).

49.41: Діяльність вантажного автомобільного транспорту.

47.11: Роздрібна торгівля у неспеціалізованих магазинах, де переважно реалізуються продукти харчування, напої та тютюнові вироби.

52.29: Інша допоміжна діяльність, що здійснюється у сфері транспорту.

56.10: Діяльність ресторанів та надання послуг мобільного харчування.

46.38: Оптова торгівля іншими продуктами харчування, включаючи рибу, ракоподібних та молюсків.

Прибуток ТОВ «Альбакор» генерується з таких джерел: надходження від реалізації продукції (продажу), доходи від реалізації іншого майна, а також позареалізаційні надходження. Прибуток також формується з усіх надходжень від господарської діяльності після відшкодування матеріальних

та прирівняних до них витрат, а також після покриття витрат на оплату праці. Чистий прибуток, отриманий після здійснення всіх необхідних розрахунків, залишається у повному розпорядженні підприємства, яке визначає напрями його подальшого використання згідно з положеннями свого Статуту та інших внутрішніх нормативних документів. Ризик випадкової загибелі або пошкодження майна, яке перебуває у власності підприємства або було передано йому учасниками в користування, повністю покладається на Товариство.

Вищим керівним органом ТОВ «Альбакор» є Загальні збори акціонерів. Право на участь у Загальних зборах мають особи, які включені до затвердженого переліку акціонерів, що мають таке право, або їхні належним чином уповноважені представники. Більш детальна інформація щодо організаційно-правового статусу досліджуваного підприємства представлена у його установчому документі – Статуті.

Окрім організаційно-правового статусу, для повноцінного судження про діяльність суб’єкта господарювання необхідно обов’язково встановити його фінансовий стан. Активи суб’єктів господарювання постійно перебувають у кругообігу, змінюючи свою форму, і безпосередньо задіяні у господарських процесах підприємства: придбанні, виробництві, реалізації. На кожному з цих етапів одним із ключових завдань бухгалтерського обліку є визначення справедливої вартості активів, незалежно від способу їх надходження: придбання, внесення до статутного капіталу, створення, виготовлення, обмін, виявлення під час інвентаризації, отримання в дар чи будь-яким іншим законним шляхом [14, с. 198].

В Україні пріоритетним методом оцінки активів офіційно визнана оцінка за історичною (фактичною) собівартістю. Це означає, що активи підприємства оцінюються, виходячи з фактично понесених витрат на їх виробництво або придбання. Водночас, у практиці вітчизняних підприємств досить активно використовуються й інші види оцінки, такі як теперішня, справедлива, ліквідаційна вартість та інші.

Мета фінансового аналізу полягає у трансформації сирих даних фінансових звітів в аналітичну інформацію, яка включає обґрунтовані висновки щодо загальних тенденцій та перспектив подальшого розвитку компанії чи підприємства. Аналіз фінансових звітів традиційно здійснюється у двох основних формах: горизонтального аналізу та вертикального аналізу.

Горизонтальний аналіз передбачає системне вивчення динаміки змін, що відбулися у статтях фінансових звітів. Це дослідження проводиться як у вартісному, так і у відносному вимірі, зокрема, через розрахунок абсолютного приросту та темпу приросту показників за звітний рік [44, с. 129].

Традиційно горизонтальний аналіз проводиться для двох основних фінансових звітів: Звіту про фінансовий стан (відомого як Баланс) та Звіту про сукупний дохід. Здійснення їхнього горизонтального аналізу дозволяє не тільки визначити розміри змін основних компонентів фінансових звітів у динаміці, але й допомагає з’ясувати напрямок та причини цих трансформацій.

Вартість нематеріальних активів залишається практично стабільною протягом більшої частини періоду. Лише у 2024 році цей показник демонструє помірне зростання порівняно з 2023 роком, додавши 2 тис. грн. (що становить 2,9%). Станом на 2022 рік у підприємства були відсутні незавершені капітальні інвестиції (0 тис. грн.), тоді як у 2024 році ця сума досягла 448 тис. грн. Цей факт свідчить про те, що підприємство здійснило значні вкладення коштів у будівництво, виготовлення, модернізацію чи придбання об’єктів необоротних матеріальних активів, які ще не були введені в експлуатацію на дату складання Балансу. Значення показника довгострокових біологічних активів залишається незмінним протягом усього досліджуваного періоду. Підприємство не інвестує у цей вид активів, що є логічним з огляду на його сферу діяльності, яка не пов’язана з тваринництвом чи рослинництвом. Основні засоби становили 3172 тис. грн. на початок 2022 року, але до 2024 року їхня вартість зменшилася до 1556 тис.

грн. Відносне відхилення 2023 року від 2022 року склало (-22,82%), а відхилення 2024 року від 2023 року – (-36,44%). Таке суттєве зменшення вартості цього показника є негативним чинником для підприємства. Первісна вартість основних засобів також демонструє тенденцію до зниження. Аналогічно, залишкова вартість основних засобів знижувалася щороку. Сума дохідних вкладень в інвестиційну нерухомість дорівнює 10075 тис. грн., що дозволяє стверджувати про інвестування підприємством коштів у майно з метою подальшого надання його в лізинг, оренду чи для перепродажу. На початок 2022 року загальна вартість необоротних активів складала 5962 тис. грн., а на початок 2024 року цей показник становив 5183 тис. грн. Відхилення 2023 року до 2022 року становить (-14,26%), а відхилення 2024 року до 2023 року – (-1,39%). Можна зробити висновок, що невдовзі очікується зростання необоротних активів, що свідчить про поліпшення майнового стану підприємства.

Щодо оборотних активів, спостерігається наступна тенденція. На початку 2024 року сума виробничих запасів досягла 8299 тис. грн., що демонструє збільшення на 81,24%. Це вважається позитивним фактом, оскільки такий рівень запасів дає змогу підприємству успішно реалізовувати продукцію та послуги. Далі спостерігається позитивна зміна у тенденції – зменшення суми дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 64,92%. Це сприятливо впливає на підприємство, оскільки вказує на його здатність своєчасно отримувати розрахунки за надані товари, роботи та послуги. Підприємство не здійснює короткострокових вкладень у фінансові інструменти. Сума грошових коштів у гривні на розрахунковому рахунку та в касі демонструє постійні коливання, що є цілком типовим для будь-якого операційного підприємства. На початок 2022 року загальна вартість оборотних активів становила 9986 тис. грн. Спочатку відбулося зменшення оборотних активів на 227 тис. грн. (2,27%), але згодом цей показник зріс і становить 1331 тис. грн. (13,64%). Спостерігається загальний приріст активів, що свідчить про підвищення потенціалу підприємства генерувати прибуток

для власників, оскільки зростає сума активів, які беруть участь у виробничому, інвестиційному та фінансовому процесі.

Горизонтальний аналіз двох фінансових звітів: Звіту про фінансовий стан та Звіту про сукупний дохід, відображає не тільки розміри змін основних елементів фінансових звітів, але й напрямок причини цих змін.

Пайовий капітал залишався незмінним протягом усього періоду і становив 5429 тис. грн. Резервний капітал також був стабільним протягом усіх років – 12 тис. грн. Сума додатково вкладеного капіталу також залишається стабільною на нульовому рівні, оскільки підприємство не володіє таким капіталом. У 2022 році сума нерозподіленого прибутку дорівнювала 4801 тис. грн. У 2024 році цей показник зменшується лише на 0,10%, що є незначною зміною. На кінець 2022 року загальна сума власного капіталу підприємства становила 640 тис. грн., у 2023 році цей показник зріс до 2081 тис. грн., а у 2024 році – до 2114 тис. грн. Ця позитивна динаміка свідчить про підвищення добробуту інвесторів і власників підприємства.

На початок досліджуваного періоду (2022 рік) сума довгострокових кредитів від банку становила 1652 тис. грн. Протягом усього періоду підприємство не мало інших довгострокових фінансових зобов’язань. Також протягом досліджуваного періоду на підприємстві не формувались відстрочені податкові зобов’язання. У 2022 році сума короткострокових коштів банків становила 272 тис. грн., а сума кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги (тобто товарні кредити від інших підприємств, не оформлені векселем) складала 1498 тис. грн. У 2023 році ця сума зросла на 37,25% порівняно з попереднім роком. Наступного року приріст також залишається позитивним. Наприкінці 2022 року загальна сума кредиторської заборгованості, включаючи товарні кредити, становила 2316 тис. грн. Сума розрахунків із бюджетом на початку 2022 року складала 190 тис. грн., у 2023 році цей показник дорівнював 203 тис. грн., а у 2024 році – 358 тис. грн. Це свідчить про раціональне використання підприємством своїх коштів, при цьому позитивний приріст у 2024 році становить на 76,35% більше, ніж за

попередній рік. Сума короткострокових зобов’язань постійно зростає, що може негативно впливати на поточну ліквідність підприємства. Підприємство не формує резервів майбутніх витрат і платежів. Сума доходів майбутніх періодів залишається на стабільному рівні, оскільки підприємство не розпоряджається такими доходами протягом періоду дослідження. У 2022 році спочатку спостерігалося зменшення загального показника на 1,97%. Проте у 2024 році порівняно з попереднім роком цей показник збільшився на 13,64%. Цей факт вказує на підвищення загальної суми фінансових ресурсів підприємства, які використовуються для забезпечення його діяльності.

Розділ «Фінансові результати» містить показники, які дають можливість визначити фінансовий результат від надзвичайної та звичайної діяльності з розподілом її на операційну, інвестиційну і фінансову складові. Наступним етапом аналізу є проведення горизонтального аналізу Звіту про фінансові результати підприємства. У 2022 році чистий дохід від реалізації продукції становив 1898 тис. грн. У 2023 році приріст склав 22,39% порівняно з попереднім роком. У 2024 році сумарний обсяг чистого доходу збільшується ще значніше – на 136,93% порівняно з попереднім роком. Такий суттєвий приріст обсягу реалізованих товарів та послуг позитивно впливає на фінансове становище підприємства, сприяючи збільшенню його частки на ринку. На кінець 2024 року сумарний обсяг чистого доходу досяг 5504 тис. грн. У 2022 та 2023 роках спостерігалася негативна тенденція, коли приріст собівартості реалізованої продукції перевищував приріст виручки. Це означало, що у підприємства залишалося менше коштів для покриття інших операційних витрат. Проте у 2024 році ситуація змінилася на протилежну: собівартість зростає більш повільним темпом порівняно з сумою чистої виручки. Приріст значення цього показника становить 31,22% порівняно з роком раніше.

У 2024 році сума валового прибутку становила 195 тис. грн., що є індикатором ефективного контролю з боку підприємства за рівнем собівартості реалізованої продукції. Проте, у 2023 році був зафіксований

значний валовий збиток у розмірі 1723 тис. грн., а у 2024 році цей збиток зменшився до 1282 тис. грн. Це свідчить про те, що собівартість все ще перевищує доходи від реалізації товарів, робіт та послуг підприємства, хоча абсолютний розмір цього збитку і скоротився.

Щодо адміністративних витрат, на початок 2022 року їхня сума складала 1015 тис. грн., у 2023 році вона зросла до 1208 тис. грн., а у 2024 році досягла 1250 тис. грн. (якщо припустити, що згадка про 2016 рік у тексті є помилкою і мався на увазі 2024 рік).

У 2023 році сума фінансового результату від операційної діяльності становила 1491 тис. грн. Досягнення позитивного значення цього показника (оскільки до 2023 року воно було негативним) свідчить про підвищення ефективності операційного процесу підприємства.

Станом на 2022 рік обсяг доходів в інших організаціях склав 126 тис. грн., у 2023 році цей показник суттєво зріс до 900 тис. грн., але у 2024 році він знизився до 75 тис. грн. З цього можна зробити висновок, що підприємство отримує прибуток від інвестування фінансових ресурсів у цінні папери, що є свідченням його участі у статутному фонді інших суб’єктів господарювання.

У 2023 році сума фінансового результату від операційної діяльності до оподаткування становила 1441 тис. грн., у 2024 році – 43 тис. грн., тоді як у 2022 році він був від’ємним і становив –1700 тис. грн.

Сума чистого прибутку у 2023 році склала 1441 тис. грн., а у 2024 році – 35 тис. грн. Негативне або низьке значення цього показника вказує на гостру необхідність пошуку шляхів для зниження витрат та підвищення доходів підприємства.

Як результат усіх розглянутих вище факторів, підприємство сформувало позитивний чистий фінансовий результат у 2023 році, який склав 1441 тис. грн. Сума чистого прибутку у 2024 році становить 35 тис. грн. Це позитивне явище, яке підтверджує, що підприємство функціонує ефективно та здатне генерувати прибуток для своїх інвесторів.

Вертикальний аналіз полягає у розрахунку питомої ваги окремих статей у структурі фінансових звітів. При проведенні вертикального аналізу Звіту про фінансовий стан (Балансу) за 100% приймають загальну вартість активів, а при аналізі Звіту про сукупний дохід за 100% приймають чисту виручку (дохід).

Для забезпечення нормальної операційної діяльності компанії необхідним є збалансоване співвідношення між короткостроковими активами та джерелами їх фінансування з одного боку, і довгостроковими активами та їх джерелами – з іншого. Таким чином, поточні активи і поточні зобов'язання відображають короткострокові аспекти діяльності компанії, тоді як непоточні активи, власний капітал та непоточні зобов'язання характеризують довгостроковий аспект її функціонування.

Протягом досліджуваного періоду в структурі активів спостерігалося зміщення балансу від необоротних до оборотних активів:

У 2022 р. активи складалися переважно з необоротних активів (59,70%), тоді як частка оборотних активів становила 40,30%.

Головними необоротними активами були основні засоби (31,76%) та інвестиційна нерухомість (27,91%).

Серед оборотних активів домінували виробничі запаси (17,75%) та дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги (7,58%).

У 2023 р. частка необоротних активів зменшилася до 52,38%, а оборотних активів зросла до 47,62%.

Виробничі запаси істотно збільшили свою питому вагу, досягнувши 26,66% від загальної суми активів. Дебіторська заборгованість дещо знизилася до 6,65%.

Основні засоби скоротили свою частку до 25,08%, тоді як інвестиційна нерухомість становила 27,20%.

У 2024 р. оборотні активи (53,26%) вперше перевищили необоротні (46,74%). Найвагомішим елементом оборотних активів залишаються виробничі запаси (30,69%). Частка дебіторської заборгованості значно

зменшилася до 4,14%. Частка основних засобів суттєво знизилася до 14,03%, тоді як інвестиційна нерухомість зросла до 28,66%.

Вертикальний аналіз пасивів показує структуру джерел фінансування підприємства:

У 2022 р. структура була вкрай розбалансованою: поточні зобов'язання домінували (77,05%), довгострокові зобов'язання складали 16,54%, а частка власного капіталу була невисокою – лише 6,41%. За наявності позитивного ефекту фінансового левериджу таку низьку частку власного капіталу (який формувався переважно за рахунок пайового капіталу (54,37%) та нерозподіленого прибутку (48,10%)) було б доцільно зменшити. Основу зобов'язань складали інші поточні зобов'язання (49,79%) та довгострокові кредити банків (16,54%). У 2023 р. частка власного капіталу зросла до 21,32%, що було розцінено як надто високе порівняно з попереднім роком, а частка поточних зобов'язань становила 78,68%, а довгострокові зобов'язання були відсутні. Основними джерелами зобов'язань були інші поточні зобов'язання (48,66%) та кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги (21,07%). У 2024 р. частка власного капіталу (19,06%) знаходиться у нормативних межах, а частка поточних зобов'язань зросла до 80,94%. Основні зобов'язання формувалися за рахунок кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги (20,88%) та інших поточних зобов'язань (40,89%).

Проведений аналіз активів та пасивів підприємства дозволив зробити висновок, що власний та залучений капітал є головним індикатором для визначення фінансового стану господарської діяльності, що вимагає аналізу, а отже, існує потреба в удосконаленні методики аналізу руху пасивів.

Методика аналізу активів та пасивів у широкому контексті має на меті систематизацію всіх економічних процесів, на які безпосередньо впливає структура активів і пасивів підприємства. Ця систематизація здійснюється для розрахунку всіх можливих економічних показників, які згодом будуть використані під час проведення як експрес-аналізу, так і більш поглибленого

аналітичного дослідження. Основна мета такого аналізу полягає у проведенні діагностики поточного стану активів та пасивів. Результатом є формування якісної інформаційної бази, ретельне вивчення якої сприятиме здійсненню комплексного аналізу фінансового стану підприємства та його структурних елементів.

Вертикальний аналіз підтверджує ключові висновки, отримані в ході горизонтального аналізу, стосовно покращення якості Балансу станом на 2024 рік порівняно з 2023 роком. Це покращення проявляється у збільшенні питомої ваги «здорових» статей Балансу (до яких, зокрема, належать грошові кошти та їх еквіваленти, а також власний капітал) та одночасному зниженні питомої ваги «хворих» статей (наприклад, дебіторської заборгованості, яка є менш ліквідною).

2.2 Оцінка показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності підприємства

Ліквідність підприємства визначається як його здатність оперативно конвертувати активи у грошові кошти з метою своєчасного та повного погашення усіх наявних поточних зобов’язань. Вона кількісно характеризується через співвідношення між загальним обсягом його високоліквідних активів (до яких належать грошові кошти, ринкові цінні папери та дебіторська заборгованість, що швидко стягується) та величиною короткострокової заборгованості. Результат оцінки ліквідності зазвичай розраховується у формі коефіцієнта ліквідності, для чого використовується інформація з відповідної фінансової звітності [30, с. 116].

Розглянемо ключові показники ліквідності підприємства, оскільки це є однією з найважливіших характеристик його фінансового стану. Аналіз ліквідності проводиться на основі даних, відображених у його Балансі (Звіті

про фінансовий стан). Про незадовільний стан ліквідності підприємства свідчить ситуація, коли потреба суб'єкта господарювання у грошових коштах для погашення зобов'язань перевищує їхні реальні та очікувані надходження. Результати цього аналізу представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники ліквідності ТОВ «Альбакор» за 2022-2024 роки

Показники	Роки			Відхилення 2024 від 2022 р, (+,-)
	2022	2023	2024	
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,52	0,61	0,66	0,14
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,26	0,26	0,25	-0,01
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,001	0,001	-0,01
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,26	0,25	0,22	-0,04

Проаналізувавши ліквідність підприємства, можна констатувати наступне: коефіцієнт поточної ліквідності (відомий також як коефіцієнт покриття) продемонстрував стійку тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду: у 2022 році його значення становило 0,52, у 2023 році – 0,61, а у 2024 році цей показник досяг 0,66. Таке збільшення свідчить про підвищення достатності обігових коштів для покриття поточних боргів підприємства протягом річного періоду.

Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом усього періоду залишається на стабільному рівні. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2022 році становив 0,01, а у 2023 та 2024 роках це значення склало 0,001. Цей показник є ключовою характеристикою готовності підприємства негайно ліквідувати (погасити) короткострокову заборгованість за рахунок найбільш ліквідних активів (грошових коштів). Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості залишається майже незмінним протягом періоду. У 2022 році цей показник дорівнював 0,26, а у 2024 році – 0,22. Це означає, що підприємство має здатність розраховуватися зі своїми кредиторами за рахунок коштів, які воно очікує отримати від своїх дебіторів, протягом одного року, що розцінюється як досить позитивний фактор.

Наступним головним етапом аналізу фінансового стану підприємства є

оцінка його фінансової стійкості. Фінансова стійкість відображає такий стан фінансових ресурсів підприємства, їхнього розподілу та використання, який забезпечує збереження його ринкової позиції (ніші на міжнародному ринку), стабільний розвиток за рахунок зростання прибутку та капіталу. При цьому вона передбачає збереження платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику зовнішньоекономічної діяльності.

Фінансова стійкість підприємства передбачає, що всі ресурси, інвестовані у підприємницьку діяльність, повинні окуповуватися за рахунок грошових надходжень, а отриманий прибуток має бути достатнім для забезпечення самофінансування та незалежності підприємства від зовнішніх джерел формування активів. Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном та ефективності його використання. Цей ступінь незалежності може бути оцінений із застосуванням різноманітних критеріїв. На основі цих показників можна оцінити рівень платоспроможності підприємства та його можливість швидко погашати свої зобов’язання. Результати цього аналізу будуть наведені у таблиці 2.3 [41, с. 241].

Таблиця 2.3 – Показники фінансової стійкості ТОВ «Альбакор» за 2022-2024 роки

Показники	Роки			Відхилення 2024 від 2022 р, (+,-)
	2022	2023	2024	
1	2	3	4	5
Власні обігові кошти	-3670	-3031	-3069	-571
Коефіцієнт забезпечення оборотів активів власними коштами	-0,91	-0,65	-0,52	-0,39
Маневреність робочого капіталу	-0,54	-0,88	-1,18	0,64
Маневреність власних обігових коштів	-0,03	-0,01	-0,04	0,01
Коефіцієнт покриття запасів	-2,53	-1,13	-0,85	-1,68
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	-1,84	-1,13	-0,85	-0,99
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,06	0,21	0,19	0,13
Коефіцієнт фінансової залежності	0,94	0,79	0,81	-0,13
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	-5,73	-1,46	-1,45	-4,28
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,94	0,79	0,81	-0,13

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,07	0,27	0,24	0,17
Показник фінансового левериджу	2,58	0	0	-2,58
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,23	0,21	0,19	-0,04

Виходячи з розрахунків, наведених у таблиці 2.3, можна зробити наступні висновки: більшість показників фінансової стійкості знизилися, проте показник коефіцієнту фінансової незалежності (автономії) збільшився – у 2022 році він становив 0,06, а у 2024 році – 0,19.

Коефіцієнт фінансової залежності та коефіцієнт фінансової незалежності у 2024 році становили 0,81 та 0,19 відповідно. Це означає, що з 1 гривні капіталу підприємства 81 копійка є залученими ресурсами, а 19 копійок – власними ресурсами. Зростання частки власного капіталу (коефіцієнта фінансової незалежності), хоча й до 0,19, є досить позитивним для підприємства, оскільки вказує на посилення його фінансової автономії.

Міцний та стійкий фінансовий стан підприємства в умовах динамічного ринкового середовища значною мірою корелює з рівнем його ділової активності.

Ділова активність компанії знаходить своє чітке відображення через низку ключових аспектів її функціонування, серед яких виділяють:

– планомірне розширення ринків збуту продукції (тобто збільшення географії та обсягів реалізації товарів);

– цілеспрямоване підтримання високої ділової репутації та іміджу на ринку;

– успішний вихід та ефективна присутність на ринку праці (залучення кадрів) та на ринку капіталу (залучення інвестицій).

Оцінка ділової активності здійснюється за допомогою комплексної системи показників (коефіцієнтів), що надають кількісну та якісну характеристику найбільш значущих сторін діяльності підприємства. Детальний перелік цих аналітичних показників представлено у таблиці 2.4 [2, с. 29].

Таблиця 2.4 – Показники ділової активності ТОВ «Альбакор» за 2022-2024 роки

Показники	Роки			Відхилення 2024 від 2022 р, (+,-)
	2022	2023	2024	
Оборотність активів	0,19	0,24	0,50	0,31
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	0,19	0,24	0,50	0,31
Період одного обороту обігових коштів	1894,74	1500	720	-1174,74
Коефіцієнт оборотності запасів	2,1	1,96	1,81	-0,29
Період одного обороту	171,43	183,67	198,9	27,47
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,94	1,18	2,76	1,82
Період погашення дебіторської заборгованості	382,98	305,08	130,43	-252,55
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,25	0,30	0,61	0,36
Період погашення кредиторської заборгованості	1440	1200	590,16	-849,84
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,97	1,12	2,60	-0,37

Проведений аналіз ділової активності підприємства дозволяє констатувати наступне:

– оборотність активів (показник того, скільки чистої виручки від реалізації продукції отримано на одиницю коштів, інвестованих у загальну суму активів) демонструє зростання щороку: у 2022 році – 0,19, у 2023 році – 0,24, а у 2024 році – 0,50. ця позитивна тенденція свідчить про підвищення ефективності використання активів;

– коефіцієнт оборотності обігових коштів (який показує кількість оборотів обігових коштів за період, тобто скільки виручки припадає на одиницю обігових коштів) також збільшується щороку, що є позитивним для підприємства;

– коефіцієнт оборотності запасів (який відображає інтенсивність використання запасів) має тенденцію до зменшення щороку: у 2022 році – 2,1, у 2023 році – 1,96, а у 2024 році – 1,81. це свідчить про те, що дане підприємство недостатньо активно інвестує свої кошти в запаси;

– коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (який показує, у скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість) збільшується щороку, що є позитивною динамікою: у 2022 році – 0,94, у 2023

році – 1,18, а у 2024 році – 2,76;

– період погашення дебіторської заборгованості (середній період інкасації дебіторської заборгованості, тобто період її фактичного погашення) скорочується, що є нормальним для підприємства: у 2022 році цей показник становив 382,98 днів, а у 2024 році – 130,43 днів;

– коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (який показує, у скільки разів виручка перевищує середньорічну кредиторську заборгованість) збільшується щороку (у 2022 році – 0,25, у 2023 році – 0,30, у 2024 році – 0,61), що розцінюється як нормальне для підприємства;

– коефіцієнт оборотності власного капіталу (який відображає чисту виручку від реалізації продукції на одиницю власного капіталу) значно зменшився у 2023 році (1,12) порівняно з 2022 роком (2,97), але вже у 2024 році відбувся приріст (2,60). в ідеалі, даний показник має збільшуватись щороку.

Таким чином, нами було завершено аналіз ТОВ «Альбакор». За результатами обчислених вище показників можна зробити висновок, що у 2024 році фінансовий стан досліджуваного об’єкта помітно покращився. Зокрема, значно зросло забезпечення запасів власними оборотними активами та збільшилася рентабельність підприємства.

2.3 Прибутковість підприємства як основа стабільності фінансового стану

Узагальнюючим фінансовим індикатором діяльності будь-якого підприємства є його прибуток. Цей показник формується як фінансовий результат за всіма основними напрямками діяльності: операційна, інвестиційна та фінансова. Усі операції, що пов’язані з процесами формування та подальшого розподілу прибутку підприємства, детально

відображені у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід).

Процес формування прибутку підприємства передбачає послідовне визначення таких ключових елементів:

– валовий прибуток (або збиток);

– прибуток (або збиток) від операційної діяльності;

– прибуток (або збиток) від здійснення інвестиційної та фінансової діяльності.

Формування прибутку на підприємстві завершується визначенням підсумкової величини прибутку від звичайної діяльності до оподаткування.

Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання нерозривно пов'язана з безперервним рухом грошових коштів.

Спочатку кошти надходять на рахунки підприємства, формуючи його фінансові ресурси, а потім вони витрачаються за визначеними напрямками з метою досягнення конкретних стратегічних цілей, встановлених підприємством, та отримання прибутку [26, с. 39].

Сформований на підприємстві прибуток від звичайної діяльності до оподаткування є спільною власністю: самого підприємства, держави і, в окремих випадках, фінансової системи (наприклад, банків). Розподіл прибутку в межах чинних законодавчих актів характеризує відносини між підприємством, з одного боку, та державою і фінансовою системою — з другого.

Ключові етапи розподілу прибутку:

1. Перший етап: Визначається частка держави у прибутку в частині обов'язкових відрахувань до бюджету. Сюди входять суми податку на прибуток, а також, за наявності відповідних об'єктів, податку на транспортні засоби, податку на землю та податку на нерухомість.

2. Другий етап: Якщо підприємство користується довгостроковим кредитом, визначається обсяг процентних платежів за довгостроковий кредит та погашення основної суми боргу.

Після здійснення цих обов'язкових платежів до Державного бюджету

та фінансової системи формується підсумкова величина чистого прибутку. Цей чистий прибуток є повністю власністю підприємства і використовується за напрямами, які визначаються його статутом та ухвалюються органами управління [28, с. 78].

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства охоплює такі обов'язкові елементи дослідження:

– дослідження зміни кожного окремого показника за поточний аналізований період;

– аналіз структури відповідних показників та їхніх змін у відсотковому співвідношенні;

– оцінка динаміки зміни показників фінансових результатів у розрізі кількох звітних періодів.

Для систематизації аналізу, оцінки рівня та динаміки показників фінансових результатів діяльності підприємства складається спеціальна таблиця (табл. 2.5), у якій використовуються дані з фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.5 – Аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Альбакор»

Показник	2023 рік, тис.грн	2024 рік, тис. грн	У відсотках до базисного значення
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2323	5504	237
Собівартість реалізованої продукції	4046	5309	131
Валовий прибуток	0	195	100
Адміністративні витрати	1208	1250	10
Витрати на збут	1	1	100
Інші операційні витрати	430	422	-98
Фінансовий результат від операційної діяльності	1491	0	0
Інші фінансові доходи	0	0	
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	1441	43	-30
Чистий фінансовий результат	1441	35	-24

За попередній період (2023 рік) підприємство отримало 1441 тис. грн. чистого прибутку, тоді як за звітний період (2024 рік) цей показник склав

лише 35 тис. грн. Спостерігається істотне зменшення чистого прибутку, що є негативним фінансовим явищем для досліджуваного суб'єкта господарювання. Це падіння прибутку пов'язане, головним чином, з незначним, але критичним підвищенням собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) відносно чистого доходу.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE) розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до його власного капіталу. У 2022 році цей показник дорівнював 0, тоді як у 2024 році він досяг 1,66. Порівняно з 2023 роком, у 2024 році цей показник зменшився на 41,72%. Однак, якщо порівнювати 2024 рік із 2022 роком, він зріс на 100%. Це зростання означає, що кожна грошова одиниця, вкладена власниками капіталу, «заробила» 100% грошових одиниць чистого прибутку за цей період.

Слід зазначити, що сам по собі прибуток відображає лише абсолютний ефект діяльності підприємства, не беручи до уваги ресурси, які були використані для його досягнення. Тому прибуток обов'язково необхідно доповнювати показником рентабельності. Саме рентабельність якісно характеризує ступінь прибутковості підприємства.

Рентабельність – це якісний, вартісний індикатор, який відображає рівень віддачі витрат або ступінь ефективності використання ресурсів, наявних у процесі виробництва та реалізації продукції. Фірма вважається рентабельною, якщо суми отриманого виторгу достатньо не лише для повного покриття витрат на виробництво, але й для формування прибутку.

Таким чином, рентабельність характеризує ефективність роботи підприємства в цілому, а також дає чітке уявлення про його спроможність до збільшення власного капіталу [30, с. 114]. Здійснимо детальний аналіз рентабельності підприємства. Показники рентабельності є обов'язковими елементами аналізу та оцінки фінансового стану підприємства. Вони дають характеристику ефективності роботи підприємства загалом, прибутковості різних напрямків діяльності (виробничої, підприємницької, інвестиційної) та

окупності понесених витрат (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники рентабельності ТОВ «Альбакор» за 2022-2024 роки

Показники	Роки			Відхилення 2024 від 2022 р, (+,-)
	2022	2023	2024	
1	2	3	4	5
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	0	14,77	0,39	0,39
Рентабельність капіталу за чистим прибутком	0	0,15	0,03	0,03
Рентабельність власного капіталу	0	0,69	0,02	0,02
Рентабельність виробничих фондів	0	0,18	0,005	0,005
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	-1,21	-1,26	-0,19	1,02
Рентабельність витрат	-0,55	-0,56	-0,16	0,39
Коефіцієнт реінвестування	0	333	95,06	95,06
Період окупності капіталу	0	6,77	316,86	316,86
Період окупності власного капіталу	0	1,44	60,40	60,40

На основі аналітичних розрахунків, представлених у таблиці 2.6, можна сформулювати наступні ключові висновки щодо рентабельності підприємства:

– рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування: цей показник, який відображає частку прибутку від звичайної діяльності, що генерується на кожну одиницю коштів, інвестованих в активи, зменшився у 2024 році порівняно з 2023 роком. Водночас він збільшився у порівнянні 2024 року з 2022 роком, що вказує на позитивну динаміку у довгостроковій перспективі;

– рентабельність капіталу за чистим прибутком: цей показник у 2024 році був меншим порівняно з 2023 роком, становивши 0,03 у 2024 році проти 0,15 у 2023 році;

– рентабельність власного капіталу (ROE): у 2024 році цей показник, який показує частку чистого прибутку, що припадає на одиницю власного капіталу, склав 0,02;

– рентабельність виробничих фондів: даний показник, що відображає частку чистого прибутку, яка припадає на одиницю вартості виробничих

фондів, у 2024 році становить 0,005;

– рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації: цей показник, що вказує на частку прибутку від реалізації на одиницю виручки, демонструє поліпшення (зростання) у 2024 році (-0,19) порівняно з попередніми роками (наприклад, у 2022 році – -1,21);

– рентабельність витрат: даний показник, який показує, скільки прибутку від реалізації генерується на одиницю витрат на виготовлення і реалізацію продукції, також збільшується (покращується) у 2024 році (-0,16) порівняно з попередніми роками (у 2022 році – -0,55). Це розглядається як нормальна тенденція для підприємства, незважаючи на те, що його значення все ще залишається від'ємним;

– коефіцієнт реінвестування: цей показник, який відображає, яка саме частка чистого прибутку спрямована на збільшення власного капіталу, у 2024 році становить 95,06;

– період окупності власного капіталу: цей показник визначає часовий інтервал, необхідний для того, щоб власний капітал був повністю компенсований накопиченим чистим прибутком. У 2024 році він складає 60,40 одиниць (ймовірно, років або звітних періодів).

На рівень прибутку підприємства впливають дві великі групи факторів:

– внутрішні фактори: це фактори, які перебувають під контролем діяльності самого підприємства, включаючи: загальний обсяг діяльності, стан та ефективність використання наявних ресурсів підприємства, а також рівень доходів та рівень витрат;

– зовнішні фактори: це чинники, які не залежать від діяльності підприємства, такі як: державне регулювання цін на товари, що входять до споживчого кошика, зростання вартості послуг інших галузей економіки, система оподаткування, зміна нормативних документів щодо кредитування, підвищення облікової ставки за користування кредитами, політика держави стосовно формування доходів, а також відсутність індексації доходів населення відповідно до темпів інфляції [25, с. 30].

Прибуток є основним джерелом виробничого і соціального розвитку та посідає провідне місце у забезпеченні самофінансування підприємства. Його потенціал значною мірою визначається тим, наскільки доходи перевищують витрати. Проте, для адекватної оцінки ефективності роботи підприємства використання виключно показника прибутку є недостатнім, оскільки сама його наявність ще не гарантує якісну роботу. Саме тому для визначення ефективності здійснених витрат необхідно використовувати відносний показник – рівень рентабельності (прибутковості).

Проблематика прибутковості підприємств охоплює питання виникнення прибутку в процесі виробництва, його формування у сфері обслуговування, а також подальшого розподілу та використання для капіталізації. Для успішного вирішення цієї проблеми необхідна комплексна та системна робота: постійно аналізувати прибутковість підприємств і чинники, що на неї впливають; безперервно відстежувати та встановлювати резерви для збільшення прибутку, а також комбінувати різноманітні шляхи підвищення загального рівня прибутковості.

2.4 Діагностика фінансового стану підприємства з ідентифікацією банкрутства

Діагностика діяльності підприємства з економічної точки зору являє собою періодичне дослідження його поточного функціонального стану. Метою такого аналізу є уточнення траєкторій розвитку всіх напрямків його діяльності у контексті життєвого циклу компанії, а також прийняття обґрунтованих коригувальних рішень як економічного, так і соціального характеру.

З організаційної точки зору, діагностика розглядається як система методів, прийомів і методик для проведення комплексних досліджень. Вона є

необхідною для чіткого визначення цілей функціонування суб'єкта господарювання, встановлення оптимальних способів їхнього досягнення, а також для виявлення наявних проблем та обрання найбільш ефективних варіантів їхнього розв'язання [40, с. 165].

Вирішення сучасних завдань, пов'язаних із стабілізацією національної економіки, досягненням високих темпів стійкого економічного зростання та забезпеченням соціального розвитку суспільства, вимагає безперервного вдосконалення процесу управління. Цей процес безпосередньо реалізується через управлінські рішення, які прямо визначають кінцеві результати діяльності кожного окремого підприємства.

Забезпечення високої якості управлінських рішень є багатоаспектною проблемою, залежною від цілого ряду чинників. У таких умовах стає вкрай актуальним завдання створення системи підтримки прийняття рішень, яка б дозволяла своєчасно ідентифікувати стан керованої системи, навіть за умов обмеженої інформації та непрямих ознак посилення кризових тенденцій, а також створювати базу для прогнозування можливих негативних наслідків. Саме ці завдання вирішуються у процесі діагностики фінансового стану підприємства як невід'ємної складової антикризового управління [33, с. 88].

Діагностика фінансового стану є комплексною багатофакторною системою підтримки ухвалення управлінських рішень, що ґрунтується на принципово новій антисипативній (випереджувальній) концепції управління. Така система має забезпечити комплексне виявлення, аналіз, ліквідацію та прогнозування проблем підприємства. Її кінцева мета – забезпечити прийняття випереджуючих управлінських рішень, спрямованих на досягнення його стратегічних та тактичних бізнес-цілей [42, с. 52].

В даний час фінансово-економічна криза в Україні, спричинена, зокрема, корупційно-олігархічною моделлю ринкових відносин та військовою агресією з боку Російської Федерації, негативно впливає на фінансове становище вітчизняних підприємств. У цьому контексті виникає нагальна необхідність у розробці теоретико-методичної бази для формування

та використання системи діагностики фінансового стану підприємства з метою попередження кризових явищ та запобігання настанню банкрутства [40, с. 166].

Фінансовий стан відображає наявність фінансових ресурсів у розпорядженні підприємства, а також рівень забезпеченості коштами, які є необхідними для здійснення повноцінної господарської діяльності, підтримання відповідного рівня праці та проведення грошових розрахунків з іншими суб'єктами господарювання.

Що стосується діагностики фінансового стану підприємства, вона передбачає встановлення його фактичного становища через проведення відповідного комплексу процедур. Ці процедури націлені на дослідження факторів та причин, які спричинили такий стан, визначення можливостей підприємства щодо реалізації ним як стратегічних, так і тактичних цілей, а також підготовку необхідної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [8, с. 173].

Діагностику фінансового стану підприємства доцільно здійснювати у три послідовні етапи [40, с. 167]:

1. Організаційний етап. На цьому етапі визначаються загальна мета та завдання дослідження, проводиться відбір необхідних методів та прийомів, формується інформаційна база і складається аналітичний баланс.

2. Розрахунковий етап. Цей етап включає такі послідовні кроки:

– встановлення головних напрямків оцінювання;

– відбір ключових фінансових показників для кожного напряму;

– обчислення числових значень фінансових показників;

– встановлення вагомості (значущості) кожного фінансового показника;

– формування груп узагальнених показників;

– здійснення інтегрального оцінювання фінансового стану підприємства.

3. Заключний етап. Передбачає узагальнення та систематизацію

результатів оцінювання, а також розробку комплексної програми фінансового оздоровлення підприємства, яка містить відповідні рекомендації.

Діагностика фінансового стану підприємства з метою попередження кризи та ідентифікації банкрутства являє собою процес оцінювання теперішнього фінансового становища суб'єкта господарювання, аналізу динаміки його зміни, а також оцінки майбутніх перспектив. Це досягається за допомогою ґрунтовного аналізу певного набору бізнес-індикаторів для прийняття результативних управлінських рішень, спрямованих на попередження кризових явищ та виявлення першопричин їхнього настання [42, с. 53].

Діагностика фінансового стану підприємства проводиться за такими ключовими бізнес-індикаторами:

– індикатор рентабельності. Включає показники рентабельності продажу, рентабельності власного капіталу, рентабельності продукції. Він характеризує загальний рівень прибутковості діяльності підприємства.

– індикатор ліквідності. Містить коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності. Він визначає здатність підприємства швидко перетворювати свої активи у грошові кошти.

– індикатор платоспроможності. Охоплює коефіцієнт покриття, коефіцієнт власної платоспроможності, коефіцієнт поточної платоспроможності, коефіцієнт втрати платоспроможності. Він відображає можливість підприємства виконувати свої зобов'язання перед кредиторами протягом певного періоду часу.

– індикатор фінансової незалежності. Включає коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, коефіцієнт маневреності власного капіталу. Він визначає рівень забезпеченості підприємства грошовими засобами та його фінансову самостійність.

– індикатор ділової активності. Містить коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, показник терміну погашення дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, показник терміну погашення кредиторської заборгованості. Він відображає оборотність коштів підприємства та ефективність їхнього використання.

Таким чином, діагностику фінансового стану підприємства з метою попередження кризи та ідентифікації банкрутства рекомендується проводити, застосовуючи ці п’ять ключових індикаторів: рентабельності, ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності та ділової активності.

Діагностику фінансового стану підприємства з метою запобігання кризі та ідентифікації банкрутства доцільно проводити з використанням одного з якісних і водночас неформалізованих методів аналізу фінансового стану підприємства – методу експертних оцінок. Це пояснюється його універсальністю та придатністю до будь-якого суб’єкта господарювання, незалежно від форми власності та сфери його функціонування [40, с. 168].

На етапі (фазі) кризи підприємство повинно прагнути до стабілізації фінансово-економічного стану. Тому першорядного значення набуває підтримка платоспроможності компанії та забезпечення її стабільного становища. Виявлення несприятливих тенденцій розвитку підприємства з метою своєчасної санації та запобігання банкрутству, а також його передбачення, є найважливішим стратегічним завданням.

Санація – це комплекс усіх заходів, здатних привести підприємство до фінансового оздоровлення. Вона являє собою систему фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення або відновлення платоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді [33, с. 87].

Дослідження стану внутрішнього середовища є необхідним етапом процесу прогнозування, оскільки воно дає можливість визначити наявність кризової ситуації. Хоча слід зазначити, що на господарську діяльність

підприємства можуть впливати численні та різноманітні зовнішні та внутрішні чинники [9, с. 102].

Проблема кризи та банкрутства підприємства має не лише локальний, а й загальнодержавний характер, оскільки в банкрутстві не зацікавлений жоден суб'єкт ринкових відносин. У світовій практиці дослідження проводяться на прикладі підприємств із розвинутою ринковою економікою. Економічна теорія запропонувала низку моделей прогнозування фінансово-економічного стану та банкрутства підприємства, серед яких найбільш відомими є моделі:

– Альтмана (США);

– Охе-Вербаєра (Бельгія);

– Кізі-Мак Гуїннеса (Велика Британія);

– Охе-Джуса_Де Воса (Бельгія).

Для фінансово-економічної діагностики підприємств у світовій практиці застосовують різні методи, серед яких, на думку фахівців, доцільно використовувати найпростіший експрес-аналіз ризику банкрутства підприємства.

Найчастіше для прогнозування ймовірності банкрутства застосовують аналітичну модель Альтмана (Z-score model), розроблену в 60-ті роки відомим західним вченим Б. Альтманом. Це алгоритм інтегральної оцінки загрози банкрутства суб'єкта господарювання, який базується на:

– комплексному обліку найважливіших показників, що діагностують кризовий стан;

– аналізі поточної та прогнозуванні майбутньої платоспроможності;

– застосуванні двох ключових показників: коефіцієнтів поточної ліквідності та забезпеченості власними коштами, які розраховуються за даними квартальних і річних балансів.

У даний час найбільш широкого поширення набула також розроблена у 70-х роках XX століття система показників Вільяма Бівера. Суть роботи, проведеної відповідним фінансовим аналітиком, полягала в тому, що в ній аналізувалися чисті грошові потоки та їхнє відношення до загальної суми

боргу. Система показників Бівера та їхнє значення для визначення фінансової нестійкості підприємства представлена у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Система показників Бівера*

Показник	Формула розрахунку	Значення показника		
Коефіцієнт Бівера	(Чистий прибуток+Амортизація) / (Довгострокові + Короткострокові зобов'язання)	0.40 – 0.45	0.17	-0.15
Рентабельність активів	(Чистий прибуток×100) / Активи	6-8	4	-22
Фінансовий леверидж	(Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання) / Активи	< = 0.37	< = 0.50	< = 0.80
Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	(Власний капітал – Необоротні активи) / Активи	0.40	< = 0.30	-0.06
Коефіцієнт покриття	Оборотні активи / короткострокові зобов'язання	< = 3.2	< = 2	< = 1

Джерело: [49, с.35]

Отримані фактичні значення показників фінансової стійкості підприємства підлягають обов'язковому порівнянню з їхніми нормативними значеннями, які встановлені для трьох потенційно можливих фінансових станів суб'єкта господарювання:

– показники, представлені у колонці №3, слугують для характеристики підприємств із високим рівнем фінансової стійкості;

– для підприємств, чиї коефіцієнти відповідають значенням показників у колонці №4, існує ймовірність настання банкрутства протягом найближчих п'яти років;

– для підприємств, фінансовий стан яких описується показниками колонки №5, ймовірність банкрутства є надзвичайно високою і може настати у найближчий час, тобто протягом одного року.

Вивчення теоретико-методологічних основ антикризового управління засвідчує, що у вітчизняній практиці діагностики кризового стану українських підприємств практично відсутні моделі прогнозування, які б повною мірою враховували національну економічну специфіку. Перспективи

подальшого розвитку цього напряму полягають у формуванні системи цілей діагностики діяльності підприємства, з обов'язковим включенням часткової діагностичної цілі – діагностики фінансового стану з метою попередження кризи та ідентифікації банкрутства [49, с. 36].

Усі існуючі методи діагностики банкрутства класифікуються на кількісні та якісні. У проведених дослідженнях серед кількісних методів прогнозування банкрутства найбільш поширеними визнані зарубіжні та вітчизняні факторні моделі, де в якості факторів виступають окремі показники фінансової діяльності підприємства. Після ретельного аналізу розроблених зарубіжних методик діагностики ймовірності банкрутства, для подальших розрахунків було обрано чотири конкретні моделі.

Після аналізу найбільш поширених зарубіжних методик діагностики ймовірності банкрутства (1–4) можна відзначити, що їхньою основною перевагою є простота розрахунків та можливість використання під час проведення зовнішнього діагностичного аналізу. Так, модель (1) відображає різноманітні аспекти господарської діяльності підприємства. Вона надає можливість здійснювати динамічне прогнозування змін фінансової стійкості та коректну інтерпретацію інтегрального показника. У моделі (4) похибка прогнозу не перевищує 10%, що забезпечує достатній рівень надійності прогнозування ймовірності банкрутства [67, с. 179].

Проте, головним недоліком усіх зарубіжних моделей є те, що вони були розроблені за результатами дослідження підприємств Сполучених Штатів Америки та Західної Європи. Їхні вагові коефіцієнти не адаптовані до сучасних умов трансформації вітчизняної економіки й не враховують специфіку діяльності українських підприємств, а саме: національну систему бухгалтерського обліку, податкове законодавство, значний вплив інфляції на формування фінансових показників, галузеву приналежність підприємства тощо. Отже, ці моделі мають низку суттєвих обмежень. Їх можна використовувати лише як допоміжні моделі паралельно із сучасними вітчизняними аналогами. Слід зазначити, що спроби прямого застосування

зарубіжних моделей прогнозування ймовірності банкрутства у вітчизняних умовах не дають точних результатів. Були запропоновані різні способи адаптації цих моделей до українських реалій, але рівень коректності отриманих результатів також викликає сумніви у фахівців.

Результати оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Альбакор» із використанням обраних зарубіжних моделей діагностики загрози банкрутства підприємства наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Результати оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Альбакор» за 2022-2024 роки за допомогою зарубіжних моделей

Роки	Зарубіжні моделі визначення ймовірності банкрутства			
	США	Велика Британія		США та Канада
	Модель Е. Альтмана	Модель Р. Ліса	Модель Р. Таффлера	Модель Г. Спрінгейта
2022	Z < 1,8 ймовірність банкрутства дуже висока	Z > 0,037 низька ймовірність банкрутства	Z > 0,3 низька ймовірність банкрутства	Z < 0,862 підприємство є потенційним банкрутом
2023	Z < 1,8 ймовірність банкрутства дуже висока	Z > 0,037 низька ймовірність банкрутства	Z > 0,3 низька ймовірність банкрутства	Z < 0,862 підприємство є потенційним банкрутом
2024	Z < 1,8 ймовірність банкрутства дуже висока	Z > 0,037 низька ймовірність банкрутства	Z > 0,3 низька ймовірність банкрутства	Z < 0,862 підприємство є потенційним банкрутом

Складність використання зарубіжних методик у практиці оцінювання фінансового стану українських підприємств спробував вирішити вітчизняний економіст Терещенко О.О., який розробив власну модель із шістьма змінними. Сучасний український вчений А.В. Матвійчук провів детальний аналіз виконаних експериментів і виявив значну невідповідність раніше відомих дискримінантних моделей умовам трансформаційної економіки. Крім того, він продемонстрував досить високу точність передбачення банкрутств підприємства із використанням його власної «моделі оцінки суб'єктивної ймовірності банкрутства».

Результати оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Альбакор» з

використанням вітчизняних моделей діагностики загрози банкрутства підприємства наведені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Результати розрахунку ймовірності банкрутства ТОВ «Альбакор» за 2022-2024 роки

Рік	Вітчизняні моделі визначення ймовірності банкрутства		
	Україна		
	Модель О.О. Терещенка	Коефіцієнт Бівера	Модель А.В. Матвійчука
2022	Z = 0.67 Z < 1 – існує загроза банкрутства	КБ = 0,106 КБ < 0.2 – формування незадовільної структури балансу	Z = -0,438 Z < 1.104 – виникає загроза фінансової кризи
2023	Z = 5.498 Z > 2 – банкрутство не загрожує	КБ = 0,230 КБ < 0.2 – формування незадовільної структури балансу	Z = -0,438 Z < 1.104 – виникає загроза фінансової кризи
2024	Z = 2.427 Z > 2 – банкрутство не загрожує	КБ = 0,054 КБ < 0.2 – формування незадовільної структури балансу	Z = -0,438 Z < 1.104 – виникає загроза фінансової кризи

Узагальнені дані, отримані в результаті діагностики фінансово-економічного стану підприємства ТОВ «Альбакор» із застосуванням обраних методик, виявилися суперечливими. Незважаючи на це, загальний підсумок проведених розрахунків підтверджує реальність існування загрози фінансової кризи для досліджуваного підприємства станом на початок 2025 року.

Ключовою проблемою практичного використання та верифікації як зарубіжних, так і вітчизняних прогностичних моделей є брак офіційних даних про факт банкрутства підприємства, що унеможливлює достовірне підтвердження або спростування їхньої надійності та точності.

Відповідно, результати виконаного дослідження дають вагомі підстави для констатації високої ймовірності настання банкрутства для цього підприємства. Це, у свою чергу, є прямим свідченням незадовільного фінансового становища суб’єкта господарювання та формування у нього неоптимальної (незадовільної) структури балансу.

Таким чином, з метою забезпечення ефективного впливу на процеси фінансово-економічної діяльності підприємств, виникає потреба інтегрувати в господарський алгоритм їхнього функціонування сучасні управлінські

механізми. Ці механізми мають обов’язково містити систему індикаторів, яка б максимально повно і достовірно відображала фактичне фінансове становище суб’єкта господарювання.

В умовах сьогодення для забезпечення розвитку вітчизняних підприємств критично важливим є володіння інформацією про сутність кризи, її характерні ознаки та потенційні прояви у життєдіяльності конкретного суб’єкта господарювання. Це знання, своєю чергою, нерозривно пов’язане з необхідністю розуміння процесів антикризового управління.

Варто акцентувати увагу на тому, що своєчасна та високоякісна діагностика є фундаментальним завданням у системі управління підприємством, незалежно від того, перебуває воно у стабільному чи кризовому стані, або ж зіткнулося із загрозою банкрутства. Найбільш значущим є те, що обґрунтування та розробка відповідних управлінських рішень і стратегій має відбуватися заздалегідь (завчасно), а не в той момент, коли підприємства вже почали зазнавати значних фінансових збитків. Тільки завдяки постійній та об’єктивній оцінці фінансового стану можна гарантувати оптимальну траєкторію розвитку підприємства та ефективно запобігати виникненню кризових явищ у його господарській діяльності.

У межах реалізації антикризової програми діяльності підприємства, крім вирішення таких ключових завдань, як: докорінна реорганізація структури управління; оптимізація організації праці; підтримання мінімально необхідної стабільності виробництва та збуту продукції в кризових умовах; впровадження ефективних технологій та організації виробництва; застосування сучасних систем планування та маркетингу; а також налагодження взаємодії з банками, біржами, кредиторами та боржниками, – значна увага повинна бути також зосереджена на застосуванні фінансово-правових прийомів і методів для стабілізації фінансового стану підприємства.

РОЗДІЛ 3
ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ТОВ «АЛЬБАКОР»

3.1 Факторний аналіз рентабельності власного капіталу та ефекту фінансового важелю

Закони ринкової економіки залишаються незмінними протягом часу: будь-яка підприємницька діяльність бере свій початок із капіталу, вимагає його постійної наявності для функціонування та існує задля примноження грошових коштів. У зв’язку з цим, однією з ключових проблем фінансового менеджменту виступає побудова раціональної структури джерел фінансування, яка б покривала необхідні обсяги витрат та гарантувала досягнення цільового рівня доходів.

Слід зауважити, що оптимізація структури джерел фінансування перебуває у тісному взаємозв’язку з дивідендною політикою суб’єкта господарювання. Ця залежність виявляється у тому, що параметри структури капіталу безпосередньо впливають на можливість отримання достатньої чистої рентабельності власного капіталу та забезпечення високих дивідендних виплат. Водночас спроможність компанії формувати ту чи іншу структуру капіталу детермінується рівнем чистої рентабельності власного капіталу та встановленою нормою розподілу прибутку на дивіденди.

Володіючи високим рівнем чистої рентабельності власного капіталу, підприємство отримує змогу спрямовувати більшу частку нерозподіленого прибутку на цілі розвитку, що сприяє нарощенню власних активів. Забезпечуючи покриття стратегічних потреб компанії, власний капітал також відіграє важливу гарантійну роль у відносинах із контрагентами, насамперед із кредиторами.

За нормальних умов функціонування суб’єкт господарювання має уникати повного вичерпання своїх позикових можливостей. Необхідно

постійно зберігати певний резерв «позикової сили», щоб у разі виникнення потреби залучити кредитні ресурси без ризику перетворення диференціала фінансового левериджу у від'ємну величину.

Спираючись на досвід провідних фінансових менеджерів США, вважається недоцільним перевищувати межу в 40 % позикового капіталу у загальній структурі пасивів, що відповідає значенню плеча фінансового важеля на рівні 0,67.

Зіставлення даних третього розділу звіту про фінансові результати ТОВ «Альбакор» демонструє, що у 2022 та 2023 роках відбувалося послідовне зростання чистого прибутку на одну акцію підприємства – спочатку з 16,11 грн до 22,89 грн, а потім до 40,92 грн відповідно. Однак у 2024 році цей показник скоротився вдвічі порівняно з минулим роком і впав нижче значень 2022 року, склавши лише 20,38 грн.

Для ідентифікації причин та оцінки ступеня їхнього впливу на падіння потенційних доходів акціонерів доцільно застосувати факторний аналіз показника рентабельності власного капіталу. Розрахунок впливу факторів на рентабельність власного капіталу було здійснено з використанням спеціалізованого програмного забезпечення.

Для проведення розрахунків факторного аналізу показник рентабельності власного капіталу визначається наступним чином (формула 3.1):

$$ROE = ПВ_{чп} \times МК \times R_{об} \times К_{об} \qquad (3.1)$$

де $ПВ_{чп}$ – питома вага чистого прибутку в загальній сумі балансового прибутку;

$МК$ – мультиплікатор капіталу;

$R_{об}$ – рентабельність обороту, визначається як відношення балансового прибутку до чистого доходу від реалізації продукції і характеризує ефективність управління витратами і цінової політики підприємства;

$К_{об}$ – коефіцієнт оборотності капіталу.

При його підвищенні зростає рентабельність власного капіталу:

$$МК = \frac{Активи}{Власний_капітал} \quad (3.2)$$

Результати аналізу наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Факторний аналіз рентабельності власного капіталу

Показник	Роки	
	2023	2024
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	448,7	249,8
Чистий доход від реалізації продукції	7925,9	9318,2
Загальна сума капіталу	1539,9	1909,3
Власний капітал	1286,5	1506,6
Рівень оподаткування, %	34,522	41,550
Питома вага чистого прибутку, %	65,478	58,450
Рентабельність продажу до сплати податку на прибуток, %	5,661	2,680
Коефіцієнт оборотності капіталу	5,147	4,880
Мультиплікатор капіталу	1,196	1,267
Рентабельність власного капіталу, %	22,836	9,691
Зміна ROE (2024 р. до 2023 р.), %, в т. ч.:		-13,145
За рахунок зміни питомої ваги чистого прибутку, %		-1,741
За рахунок зміни мультиплікатора капіталу, %		0,875
За рахунок зміни оборотності капіталу, %		-0,815
За рахунок зміни рентабельності продажу, %		-11,464

Дані таблиці 3.1 свідчать про суттєве погіршення рентабельності власного капіталу підприємства у 2024 році порівняно з 2023 роком: показник ROE знизився з 22,836 % до 9,691 %, тобто на 13,145 процентних пунктів. Таке зменшення є наслідком негативного впливу майже всіх ключових факторів моделі DuPont.

Перш за все, істотно погіршилася рентабельність продажу до сплати податків, яка зменшилася з 5,661 % до 2,680 %. Це стало основною причиною зниження ROE, вплинувши на нього на –11,464 п.п. Зниження прибутковості реалізації може бути пов’язане з ростом витрат, падінням ефективності виробництва або зміною структури продажів.

Другим значущим негативним фактором є зменшення питомої ваги чистого прибутку у фінансовому результаті (з 65,478 % до 58,450 %), що зумовило зниження ROE ще на –1,741 п.п. Зростання рівня оподаткування з

34,522 % до 41,550 % також прямо вплинуло на цей показник, скоротивши чистий фінансовий результат.

Незначно негативно вплинуло зниження коефіцієнта оборотності капіталу, який зменшився з 5,147 до 4,880, що спричинило падіння ROE на –0,815 п.п. Це свідчить про уповільнення використання капіталу та зниження ефективності його обігу.

Позитивний вплив у 2024 році мав лише один фактор – мультиплікатор капіталу, який зріс з 1,196 до 1,267 і збільшив ROE на +0,875 п.п. Однак цей ефект був недостатнім для компенсації негативних змін інших складових.

Отже, зниження рентабельності власного капіталу викликане, головним чином, падінням прибутковості продажу, збільшенням податкового навантаження та зменшенням ефективності використання капіталу. Підприємству необхідно зосередити увагу на оптимізації витрат, підвищенні маржинальності продукції та поліпшенні податкового планування для відновлення позитивної динаміки ROE.

З рентабельністю власного капіталу тісно зв’язаний ефект фінансового важелю. У 2022-2024 роках використання позикових коштів приводило до збільшення рентабельності власного капіталу на 0,4-0,5 %. Дослідимо вплив на зміну показника ЕФВ у 2024 році порівняно з 2023 роком зміни значень його складових. Результати розрахунку наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Факторний аналіз ефекту фінансового важелю

Показник	Роки	
	2023	2024
1	2	3
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	448,7	249,8
Загальна сума капіталу	1367,6	1579,4
Власний капітал	1286,5	1506,6
Середня розрахункова ставка відсотку, %	0,9	0,9
Рівень оподаткування, %	34,522	41,505
Рентабельність капіталу (за валовим прибутком), %	32,809	15,816
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,063	0,048
Ефект фінансового важелю, %	1,354	0,446
Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком) , %	22,836	9,691
Зміна ЕФВ (2024 р. до 2023 р.), %, в т. ч.:		-0,907

Продовження таблиці 3.2

1	2	3
За рахунок зміни рівня рентабельності капіталу, %		-0,701
За рахунок зміни витрат по залученню позикового капіталу, %		0
За рахунок зміни рівня оподаткування, %		-0,069
За рахунок зміни коефіцієнта фінансового левериджу		-0,136

Результати проведеного факторного аналізу ефекту фінансового важелю (ЕФВ) за період 2023-2024 років свідчать про виражену негативну динаміку в ефективності використання позикового капіталу підприємством. Насамперед, спостерігалося суттєве зменшення фінансового результату до оподаткування (з 448,7 тис. грн. до 249,8 тис. грн.) та падіння рентабельності капіталу (за валовим прибутком) більш ніж удвічі (з 32,809% до 15,816%). Як наслідок, ефект фінансового важелю різко скоротився з 1,354% до 0,446%, що означає значне ослаблення додаткової віддачі на власний капітал від залучення боргових коштів, і це відобразилося у зниженні рентабельності власного капіталу (за чистим прибутком) з 22,836% до 9,691%.

Загальне зниження ЕФВ на -0,907% було обумовлене цілою низкою факторів: найбільш значущим і негативним став вплив зміни рівня рентабельності капіталу, який спричинив зниження на -0,701%, підтверджуючи, що ключовою проблемою є зменшення прибутковості активів; негативний вплив також мали зростання рівня оподаткування (зниження ЕФВ на -0,069%) та зміна коефіцієнта фінансового левериджу (зниження на -0,136%) через зростання власного капіталу відносно позикового; при цьому витрати по залученню позикового капіталу (середня розрахункова ставка відсотку) залишалися стабільними і не вплинули на зміну ЕФВ.

Таким чином, незважаючи на стабільну вартість боргу, критичне падіння прибутковості загального капіталу стало визначальним фактором, який призвів до значного зниження ефективності фінансового важелю та ослаблення рентабельності власного капіталу.

Проведемо ще один факторний аналіз, пов’язаний з власним капіталом – 4-х факторний аналіз темпу приросту власного капіталу (табл. 3.3).

Темп приросту власного капіталу визначається як відношення суми реінвестованого прибутку до власного капіталу.

У таблиці 3.3 наведено факторний аналіз темпу приросту власного капіталу.

Таблиця 3.3 – Факторний аналіз темпу приросту власного капіталу

Показник	Роки	
	2022	2023
Чистий прибуток	293,8	146,3
Загальна сума капіталу	1539,9	1909,3
Власний капітал	1286,5	1506,6
Реінвестований прибуток	293,8	146,3
Чистий доход від реалізації продукції	7925,9	9318,2
Чиста рентабельність обороту, %	3,706	1,570
Коефіцієнт оборотності капіталу	5,147	4,880
Мультиплікатор капіталу	1,196	1,267
Частка реінвестованого прибутку в чистому прибутку	1,0	1,0
Темп приросту власного капіталу, %	22,837	9,710
Зміна темпу росту (2023 р. до 2022 р.), %		-13,126
За рахунок зміни рентабельності обороту, %		-13,186
За рахунок зміни коефіцієнта оборотності капіталу, %		-0,816
За рахунок зміни мультиплікатора капіталу, %		0,876
За рахунок зміни частки реінвестованого прибутку, %		0,0

Результати проведеного факторного аналізу темпу приросту власного капіталу за 2022–2023 роки (табл. 3.3) свідчать про значне уповільнення темпів зростання власного капіталу підприємства. Основна тенденція – це зниження темпу приросту власного капіталу з 22,837% у 2022 році до 9,710% у 2023 році, що означає загальну зміну на -13,126%. Це уповільнення відбулося на тлі різкого зменшення чистого прибутку (з 293,8 тис. грн. до 146,3 тис. грн.), при цьому вся сума прибутку в обох роках була реінвестована (частка реінвестованого прибутку становить 1,0 або 100%).

Аналіз впливу факторів показав, що визначальною негативною причиною зниження темпу приросту є зменшення чистої рентабельності

обороту (з 3,706% до 1,570%), що спричинило падіння темпу росту на -13,186%. Це свідчить про суттєве зменшення прибутковості продажів на одиницю виручки. Додатковий негативний вплив мало також зниження коефіцієнта оборотності капіталу (з 5,147 до 4,880), що зменшило темп приросту на -0,816%, вказуючи на погіршення ефективності використання активів. Частково компенсував ці негативні ефекти зростаючий мультиплікатор капіталу (з 1,196 до 1,267), який позитивно вплинув на темп приросту (+0,876%), що, ймовірно, пов’язано зі зміною структури капіталу.

Таким чином, погіршення прибутковості продажів є ключовою внутрішньою проблемою, яка істотно уповільнює здатність підприємства генерувати приріст власного капіталу за рахунок внутрішніх джерел.

Отже, ключовими завданнями оптимізації структури капіталу ТОВ «Альбакор» є:

– максимізація загального прибутку підприємства;

– нарощування обсягу позикового капіталу, але виключно з обов’язковим урахуванням ефективності його залучення та подальшого використання.

3.2 Пропозиції щодо вдосконалення структури капіталу підприємства

Залучення додаткових коштів може здійснюватися шляхом випуску облігацій. Це можливо навіть за відсутності ліквідної застави, спираючись виключно на репутацію компанії та довіру до неї. Порівняно з банківськими кредитами, ставки по облігаціях зазвичай є значно нижчими. Крім того, у разі зростання ринкових відсоткових ставок, відсотки по облігаціях із фіксованою дохідністю залишаються незмінними.

На відміну від емісії акцій, облігації дозволяють залучати капітал, не порушуючи структури акціонерного капіталу та не призводячи до втрати

незалежності підприємства.

Проте, публічний випуск облігацій можуть дозволити собі лише великі, відомі та прибуткові підприємства через значні витрати, пов’язані з цим процесом. Невеликі ж компанії зазвичай можуть випускати облігації лише під реального (конкретного) інвестора.

Важливо, що під час випуску облігацій компанія бере на себе безумовне зобов’язання регулярно виплачувати визначені відсотки. Компанія не має права їх знизити чи не виплатити, незалежно від отриманого прибутку.

До випуску облігацій законодавство встановлює певні нормативні вимоги:

– емісія може бути здійснена лише за умови, що всі раніше випущені акції повністю розміщені;

– заборонено випускати облігації з метою поповнення або формування статутного фонду, а також для покриття збитків, пов’язаних із господарською діяльністю;

– загальний обсяг емісії не повинен перевищувати трикратного розміру власного капіталу підприємства.

Зважаючи на ці обмеження та вимоги, для ТОВ «Альбакор» найбільш прийнятним джерелом формування позикового капіталу є банківський кредит.

Наразі перед ТОВ «Альбакор» стоїть важлива проблема, пов’язана з оновленням основних засобів. Протягом аналізованого періоду придбання та оновлення основних фондів здійснюється за рахунок реінвестування прибутку та використання амортизаційних відрахувань (що підтверджується даними таблиці 3.4).

Аналіз даних таблиці 3.4 демонструє, що ТОВ «Альбакор» використовує виключно власні джерела для фінансування приросту (оновлення) основних фондів, що свідчить про консервативну фінансову політику та відсутність залежності від зовнішніх позикових коштів у цьому

напрямку.

Таблиця 3.4 – Аналіз використання власних коштів на оновлення основних фондів ТОВ «Альбакор»

Показник	Роки		
	2022	2023	2024
Приріст основних фондів	117,2	73,7	107,2
Нерозподілений прибуток	115,7	293,0	146,3
Амортизаційні відрахування	95,1	113,0	148,5
Всього власних джерел фінансування	210,8	406,8	294,8

Протягом аналізованого періоду (2022–2024 рр.) спостерігається зростання загального обсягу власних джерел фінансування (з 210,8 тис. грн. у 2022 році до 294,8 тис. грн. у 2024 році, з піком у 406,8 тис. грн. у 2023 році).

Нерозподілений прибуток був домінуючим джерелом у 2023 році (293,0 тис. грн.), але його обсяг у 2024 році суттєво знизився до 146,3 тис. грн.

Амортизаційні відрахування демонструють стабільну позитивну динаміку зростання протягом усього періоду (з 95,1 тис. грн. у 2022 році до 148,5 тис. грн. у 2024 році), що відображає збільшення вартості чи використання основних фондів, які підлягають амортизації. У 2024 році амортизація стала основним внутрішнім джерелом фінансування приросту (148,5 тис. грн. проти 146,3 тис. грн. нерозподіленого прибутку).

Приріст основних фондів був повністю покритий внутрішніми джерелами у всі роки, причому у 2023 та 2024 роках загальна сума власних джерел (406,8 тис. грн. та 294,8 тис. грн. відповідно) значно перевищувала потреби у прирості (73,7 тис. грн. та 107,2 тис. грн. відповідно). Це створює значний фінансовий резерв, який може бути спрямований на інші потреби (наприклад, поповнення оборотних коштів або погашення існуючих зобов’язань).

Отже, підприємство має достатній власний фінансовий потенціал для оновлення основних фондів, однак залежність від нерозподіленого прибутку знижується, тоді як роль амортизаційних відрахувань як постійного джерела

фінансування зростає.

Порівняємо витрати щодо фінансування відновлення активів при придбанні за рахунок власних фінансових ресурсів та за рахунок довгострокового банківського кредиту (табл. 3.5).

Проведений аналіз в таблиці 3.5 порівнює ефективність двох сценаріїв фінансування придбання основних засобів (за власні кошти або за рахунок банківського кредиту) протягом 2021–2024 років, використовуючи показник первісної вартості витрат (ймовірно, поточної вартості витрат або чистої вартості інвестицій).

Таблиця 3.5 – Оцінка фінансової ефективності різних умов придбання основних засобів

Показник	2021		2022		2023		2024	
	Власні кошти	Кредит	Власні кошти	Кредит	Власні кошти	Кредит	Власні кошти	Кредит
Вартість активу	100	100	150	150	200	200	250	250
Термін експлуатації активу	10	10	10	10	10	10	10	10
Ліквідаційна вартість	10	10	15	15	20	20	25	25
Ставка податку на прибуток	18	18	18	18	18	18	18	18
Ставка відсотка по банківському кредиту	22	22	22	22	22	22	22	22
Щорічні витрати по сплаті відсотків		16,5		24,75		33		41,25
Первісна вартість витрат	98,6	77,1	147,95	115,6	197,3	154,1	246,6	192,6

В усіх аналізованих періодах ключові параметри (термін експлуатації – 10 років, ліквідаційна вартість, ставка податку на прибуток – 18% та ставка відсотка за кредитом – 22%) залишаються незмінними, тоді як вартість активу послідовно зростає з 100 тис. грн. до 250 тис. грн.

Аналіз однозначно демонструє, що придбання основних засобів за

рахунок банківського кредиту є фінансово вигіднішим у всіх роках порівняно з використанням власних коштів.

Первісна вартість витрат при кредитуванні (наприклад, 77,1 тис. грн. у 2021 році та 192,6 тис. грн. у 2024 році) завжди нижча, ніж при використанні власних коштів (98,6 тис. грн. та 246,6 тис. грн. відповідно).

Ця вигода є прямою економічною ілюстрацією ефекту податкового щита (Tax Shield Effect): щорічні витрати по сплаті відсотків за кредитом (які зростають пропорційно вартості активу – від 16,5 тис. грн. до 41,25 тис. грн.) зменшують оподатковуваний прибуток підприємства. Хоча підприємство несе витрати на відсотки, їхня сума зменшує базу для розрахунку податку на прибуток, що робить чисту вартість залучення позикового капіталу (з урахуванням податкової економії) меншою за альтернативну вартість використання власних коштів (або втрачений дохід від іншого використання власних коштів).

Зі зростанням вартості активу (з 100 тис. грн. до 250 тис. грн.) абсолютна різниця у первісній вартості витрат між двома сценаріями також зростає, що підтверджує зростаючу ефективність податкового щита при збільшенні обсягу кредитування.

Отже, попри консервативну політику ТОВ «Альбакор» щодо використання власних джерел на оновлення фондів (як показано в таблиці 3.4), розрахунки в таблиці 3.5 свідчать про обґрунтовану фінансову доцільність переходу до кредитного фінансування для мінімізації загальних витрат і отримання максимальної податкової економії.

Переваги швидкого оновлення основних засобів, яке неминуче забезпечить підвищення фондовіддачі, додатково підтверджуються фінансово-економічними показниками діяльності підприємств, проаналізованими у пункті 2.3, які виявилися кращими за результати діяльності ТОВ «Альбакор».

Якщо на підприємстві зростає потреба в оборотних коштах через необхідність збільшення обороту, але при цьому техніка і технологія є

застарілою, виникає потреба у капітальному інвестуванні. Здійснення такого інвестиційного проекту, своєю чергою, неминуче вимагає додаткових затрат оборотних коштів. Зростання сумарного ризику, що породжується інвестиційними програмами у довгостроковому періоді, супроводжується зростанням ризику ліквідності у короткостроковому періоді.

Проаналізуємо, яким чином на ТОВ «Альбакор» можна змінити політику фінансування оновлення основних фондів. Оптимізаційні задачі можуть бути ефективно вирішені за допомогою процедури Пошуку рішень (Solver), яка включена до широко розповсюдженого табличного процесора Microsoft Excel (компонент системи Microsoft Office).

Процес розрахунку проходить у чотири послідовні етапи:

– підготовка даних для процедури пошуку рішень;
– введення даних до процедури;
– власне процес розрахунку;
– аналіз результатів.

При цьому процедура Пошуку рішень дає можливість знаходити такі значення змінних, які забезпечують, відповідно до вибору користувача, максимальне, мінімальне або конкретне значення функції. Проведення розрахунків та застосування результатів оптимізаційних задач у діяльності будь-якого підприємства мало б позитивний вплив на сукупні витрати та прибуток.

Оскільки серед цих задач немає готового прикладу оптимізації структури капіталу, застосування табличного процесора Microsoft Excel спростить для нас лише третій етап процесу розрахунку оптимізаційної задачі щодо максимізації ефекту фінансового важелю.

Задача оптимізації прибутку для ТОВ «Альбакор» за допомогою оптимізаційної моделі є дуже складною, оскільки підприємство виробляє промислові вентилятори 35 типів з можливістю комплектації їх двигунами різної потужності (від 1 до 7), різноманітні металеві вироби для населення, а також здійснює роздрібну торгівлю переважно товарами продовольчого

асортименту. У 2024 році, наприклад, виручка від реалізації готової продукції становила 5644,5 тис. грн., тобто 60% виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Норматив рентабельності для продукції, що виготовляється, є диференційованим у залежності від суми повної собівартості – від 12 до 53% (для продукції з високою собівартістю та низькою відповідно). Такий рівень є прийнятним для нормального функціонування підприємства.

Маючи за мету максимізувати ефект фінансового важелю (ЕФВ) при збереженні фінансової стійкості підприємства, ми виявили відповідно до складових розрахунку ЕФВ проблеми та знайшли шляхи їх подолання, описані нижче.

Різниця бухгалтерського та податкового обліку призводить до того, що на практиці податок на прибуток (рядок форми № 2) не становить 25% від фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування (рядок форми № 2), як це приймається при розрахунку податкового коректора. Тому не можна однозначно стверджувати, що ЕФВ зменшується саме на 25%. Розрахунок же з використанням фактичного рівня оподаткування також не можна вважати повністю правильним, оскільки невідомо, чи мають який-небудь вплив на податкові різниці суми сплачених відсотків за кредит.

Тому в будь-якому випадку розраховане значення ЕФВ не показує точний фактичний приріст рентабельності власного капіталу, а вказує лише на приблизне значення такого приросту.

У другому розділі та пункті 3.1 ми виявили та підтвердили необхідність збільшення плеча фінансового важелю та диференціалу фінансового важелю. Вище також була розрахована ефективність фінансування придбання активів за рахунок кредиту. Оскільки збільшення позикових коштів збільшує витрати по їх залученню, а отже і Середньозважену Розрахункову Ставку Відсотків (СРСВ), нам необхідно розрахувати для ТОВ «Альбакор» межі залучення позикових коштів та ефективність такого залучення.

Відповідно до показників діяльності 2024 року, при плануванні ЕФВ

ми маємо наступні обмеження. Планування загального прибутку на ТОВ «Альбакор» не здійснюється, а аналіз його зміни за 2022–2024 роки не дає можливості стверджувати про певний напрямок його зміни. Тому, поряд з оптимізацією структури капіталу, підприємству необхідно підвищити ефективність управління витратами та цінової політики.

Найстабільнішим ростом у ТОВ «Альбакор» відзначається показник чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, тому прогнозне значення буде дорівнювати 10902,29 тис. грн. (9318,2 тис. грн.×1,17). Пропагуючи збереження рівня рентабельності продажу, визначаємо мінімальний прогнозний фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, який становить 292,27 тис. грн.

Власні кошти не можуть бути меншими 1506,55 тис. грн., при цьому врахуємо ситуацію виплати чистого прибутку планового періоду у вигляді дивідендів, виплату половини чистого прибутку та невиплати дивідендів.

Проаналізуємо отримані результати від різних варіантів залучення позикового капіталу з дотриманням структури капіталу 70:30 (таблиця 3.6).

Таблиця 3.6 – Прогнозне значення ефекту фінансового важелю (ЕФВ) за різних сценаріїв реінвестування прибутку

Показник	Виплата 100 % прибутку	Виплата 50 % прибутку	Невиплата дивідендів
Ставка податку на прибуток підприємств	0,25	0,25	0,25
Економічна рентабельність активів	0,21	0,20	0,19
Середня розрахункова ставка відсотку	0,24	0,24	0,24
Власні кошти	1506,55	1652,68	1798,82
Позикові кошти	645,66	708,29	770,92
Податковий коректор	0,75	0,75	0,75
Диференціал фінансового важелю	-0,03	-0,04	-0,05
Плече фінансового важелю	0,429	0,429	0,429
Ефект фінансового важелю, %	-1,04	-1,42	-1,74

Залучення кредиту на строк 12 місяців і більше неминуче призводить

до того, що Середньозважена розрахункова ставка відсотків (СРСВ) буде щонайменше дорівнювати річній відсотковій ставці. При цьому песимістичний варіант щодо отримання прибутку (тобто низька валова рентабельність активів) може призвести до негативного значення диференціалу фінансового важелю. Це, своєю чергою, повністю знецінить підвищення рентабельності власного капіталу (ROE), яке очікується від залучення позикових коштів, незалежно від обсягу цих коштів.

Для того, щоб уникнути від'ємного значення диференціала фінансового важелю, необхідно жорстко контролювати, щоб витрати по залученню кредиту (СРСВ) не перевищували економічну рентабельність активів (ЕРА).

Таким чином, для ТОВ «Альбакор» при заданому (поточному) рівні рентабельності єдиними можливими варіантами залучення позикового капіталу є кредит строком до 6 місяців або вже використовуваний підприємством овердрафт. Такий варіант дозволить підвищувати ефект диференціалу фінансового важелю шляхом збільшення суми позикових коштів.

Водночас, сума позикових коштів за умов короткострокової позики також має бути скоригована, оскільки для фінансування оборотних активів підприємству необхідна менша сума, ніж 30% всього наявного капіталу. Тобто, виходячи з основної мети максимізації рентабельності власного капіталу, необхідно переглянути цільову структуру (співвідношення власного до позикового капіталу), яка була попередньо визначена у розділі 2 як 70 до 30.

Таблиця 3.7 – Формування цільового показника ефекту фінансового важелю (ЕФВ) при зміненій структурі капіталу

Показник	Дотримання структури 80:20		
	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
1	2	3	4
Ставка податку на прибуток підприємств	0,25	0,25	0,25
Економічна рентабельність активів	0,149	0,143	0,136
Середня розрахункова ставка відсотку	0,096	0,062	0,029
Власні кошти	1798,82	1798,82	1798,82

Продовження таблиці 3.7

1	2	3	4
Позикові кошти	449,71	449,71	449,71
Податковий коректор	0,75	0,75	0,75
Диференціал фінансового важелю	0,053	0,080	0,107
Плече фінансового важелю	0,25	0,25	0,25
Ефект фінансового важелю, %	1,0	1,5	2,0

За умови збереження поточного рівня балансових зобов'язань 2024 року та їх врахування разом із сумою кредитних коштів, коефіцієнт автономії становитиме 0,65 при розгляді Варіантів 1–3. Це підтверджує, що така зміна не суперечить ще одній важливій меті зміни структури капіталу, а саме: забезпеченню фінансової стійкості.

При цьому, значення коефіцієнта фінансової стійкості ТОВ «Альбакор», розрахованого за даними балансу, зросте за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку. При включенні позикових коштів до розрахунку цей коефіцієнт становитиме 1,84, що відповідає нормативному значенню більше одиниці (нормативне значення, яке вказує на стійкий фінансовий стан).

Отже, найбільш ефективною для ТОВ «Альбакор» буде така зміна у структурі капіталу: збільшення частки власного капіталу (за рахунок якого відбувається оновлення основних фондів) та компенсація цієї частки за рахунок кредиту.

Результатами цих заходів є: підвищення фондовіддачі, зростання рентабельності власного капіталу на 1–2% при збереженні задовільного фінансового стану.

При будь-яких змінах початкових значень для розрахунку Ефекту фінансового важелю (ЕФВ), а саме: ставки податку на прибуток підприємства, балансового прибутку, суми власного капіталу, співвідношення власного та позикового капіталу, кредиторської заборгованості, існує можливість поновити розрахунок критичного значення середньої розрахункової ставки відсотку при заданому цільовому рівні ЕФВ, спираючись на процедуру Пошуку рішення (Solver) табличного процесора

Microsoft Excel.

3.3 Вдосконалення фінансової стратегії підприємства

Загальне правило фінансового менеджменту полягає у тому, що завжди необхідно прагнути до фінансової стабільності системи в цілому, а не зосереджуватися лише на окремих її елементах та підсистемах. Прийоми та методи, що використовуються у фінансовому менеджменті, повинні взаємодоповнювати один одного і в цілому розглядатися як єдиний комплекс. Такий підхід повністю відповідає принципу комплексного управління всіма активами та пасивами підприємства та дає можливість чітко показати, яким чином підприємству необхідно нейтралізувати негативні фактори та явища свого розвитку.

Тому ми вважаємо доцільним провести у загальній формі стратегічний прогноз фінансово-господарського стану підприємства за допомогою матриці фінансової стратегії (рис. 3.1).

	РФД << 0	РФД ≈ 0	РФД >> 0
РГД >> 0	1 РФГД ≈ 0	4 РФГД >0	6 РФГД >> 0
РГД ≈ 0	7 РФГД < 0	2 РФГД ≈ 0	5 РФГД > 0
РГД << 0	9 РФГД << 0	8 РФГД < 0	3 РФГД ≈ 0

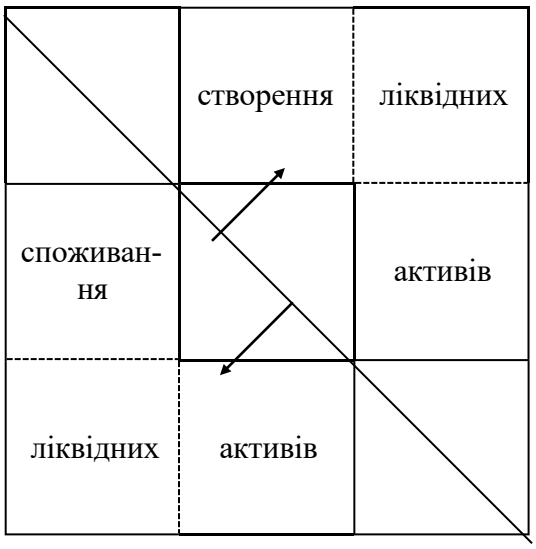


Рисунок 3.1 – Матриця фінансової стратегії

Процес побудови матриці фінансової стратегії проведемо на основі алгоритму, запропонованого Шкарлетом С. М. та Івановим С. В. у їхній праці «Стратегічний фінансовий менеджмент в умовах трансформаційних процесів» [72, с. 468].

Матриці фінансової стратегії демонструють, яким чином підприємство може ефективно обійти негативні явища та фактори своєї діяльності та розвитку. Для проведення цього аналізу нам будуть необхідні наступні ключові показники:

1. Результат господарської діяльності (РГД). Цей показник також називають «Грошові засоби після фінансування розвитку». Така назва розкриває сутність даного показника – він відображає рівень ліквідності підприємства в результаті здійснення всього комплексу операцій, звичайної для підприємства господарської діяльності. Додатне значення РГД свідчить про достатність коштів у підприємства для інвестування, але остаточне рішення повинне прийматися з огляду на показник результату фінансової діяльності (РФД).

2. Результат фінансового відсотка (РФД) відображає фінансову політику підприємства. У показнику РФД безпосередньо відображається фінансова політика підприємства: при залученні позик РФД може мати додатне значення, а без залучення – від'ємне.

Якщо залучення коштів значно скорочується або припиняється, витрати на сплату відсотків та податку на прибуток призводять до від'ємного значення РФД. Від'ємне значення РФД може бути компенсоване додатнім значенням РГД, оскільки загальним оціночним показником є результат фінансово-господарської діяльності (РФГД).

Аналіз РГД, РФД та сумарного РФГД потрібен для виявлення величини та динаміки грошових засобів підприємства у результаті його господарсько-інвестиційної та фінансової діяльності, а також для оцінки його можливості відповідати за зобов'язаннями, виплачувати дивіденди, здійснювати інвестиції в основні засоби, покривати поточні фінансові потреби, тобто мати

позитивні грошові потоки.

Як правило, рівноважне положення досягається, якщо РГД та РФД знаходяться на інтервалі між 0% та ±10% доданої вартості та мають різні знаки. Додана вартість є сумою чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, витрат щодо оплати праці та пов'язаних з ними відрахувань, а також усіх інших податків та податкових платежів.

Здійснимо розрахунок даних показників не тільки за 2024 рік, з метою прогнозу діяльності на майбутнє, а й за 2023 та 2022 роки, щоб показати правильність застосування висновків матриці (таблиця 3.8).

Таблиця 3.8 – Формування результату фінансово-господарської діяльності, тис. грн. (2022–2024 рр.)

Показник	Роки		
	2022	2023	2024
I. Показники діяльності			
HPEI (Нерозподілений прибуток, еквівалент інвестицій)	120,6	449,5	250,5
Амортизаційні відрахування	95,1	113,0	148,5
Зміна поточних фінансових потреб	-89,7	261,8	-51,5
Виробничі інвестиції	236,4	199,1	274,5
Звичайний продаж майна	-	6,0	-
Результат господарської діяльності (РГД)	69,0	107,6	176,0
Зміна позикових коштів	95,90	-14,78	-8,34
Сплачені відсотки	4,0	0,8	0,7
Податок на прибуток	0,9	154,9	103,5
Довгострокові фінансові інвестиції	1,3	1,3	1,3
Доходи від довгострокових фінансових інвестицій	0,2	0,1	0,1
Результат фінансової діяльності (РФД)	89,9	-171,68	-113,74
Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД)	158,9	-64,1	62,3
II. Відносні показники (частка у доданій вартості)			
Додана вартість	2219,9	3088,2	3539,0
Питома вага РГД у доданій вартості	0,031	0,035	0,050
Питома вага РФД у доданій вартості	0,040	-0,058	-0,032
Питома вага РФГД у доданій вартості	0,072	-0,021	0,018

За результатами аналізу показників таблиці 3.8, позитивним моментом є те, що Результат господарської діяльності (РГД) за аналізований період є позитивним , тобто підприємство генерує позитивні грошові потоки внаслідок своєї основної господарської діяльності. Як бачимо, сума грошових засобів після фінансування розвитку у ТОВ «Альбакор» протягом

2022–2024 років зростає, хоча й під впливом різних факторів кожного року.

Так, у 2023 році зростання РГД відбулося, з одного боку, за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку (НП) та амортизаційних відрахувань (що є позитивним чинником), та за рахунок зменшення виробничих інвестицій (що є негативним чинником, оскільки свідчить про уповільнення оновлення активів). Водночас, саме у 2023 році зниження показника РГД було спричинене збільшенням поточних фінансових потреб, які призвели до збільшення фінансування оборотного капіталу та зменшення залишку грошових коштів. Варто відзначити, що саме в цьому році були найвищі показники рентабельності, тобто віддачі від фінансування обороту. У 2024 році ж значення РГД зростає порівняно з попереднім роком на 68,4 тис. грн., але таке зростання забезпечується, головним чином, скороченням поточних фінансових потреб на 51,5 тис. грн.

На показник результат фінансової діяльності (РФД) найбільший вплив у ТОВ «Альбакор» мають два фактори – позикові кошти та податок на прибуток. Так, додатне значення РФД у 2022 році забезпечується тим, що у цьому році підприємство починає активно використовувати позикові кошти та має дуже незначну суму сплаченого податку на прибуток. У наступних роках зменшення суми позикових коштів та значне зростання суми податку на прибуток (порівняно з 2022 роком) призводять до від’ємного значення РФД. Проте, від’ємне значення РФД протягом періоду переважно компенсується додатнім РГД, що у сумі дає додатне значення кінцевого показника – Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД). Винятком є 2023 рік, у якому РФГД становить −64,1 тис. грн., що сталося за рахунок найбільшого скорочення позикових коштів, найбільшого податку на прибуток та найбільшого зростання поточних фінансових потреб. Отже, ці показники потребують найбільшої уваги менеджерів підприємства.

Питома вага розрахованих критеріїв у доданій вартості відповідного року змінюється від 2,1% до 7,2%, тобто не перевищує межу ±10%. Таким чином, протягом 2022–2024 років маємо ситуацію, де РГД≈0, РФД≈0,

РФГД≈0. У результаті маємо таке розміщення РФГД (рис. 3.2):

	РФД << 0	РФД ≈ 0	РФД >> 0
РГД >> 0	1 РФГД ≈ 0	4 РФГД >0	6 РФГД >> 0
РГД ≈ 0	7 РФГД < 0	2024 рік 2023 рік 2 2022 рік РФГД ≈ 0	5 РФГД > 0
РГД << 0	9 РФГД << 0	8 РФГД < 0	3 РФГД ≈ 0

1	4	
7		5
	8	3

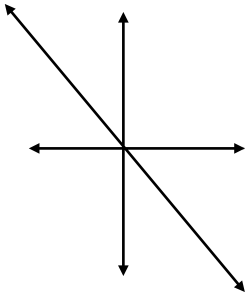


Рисунок 3.2 – Значення РФГД у 2022-2024 роках та напрями їх можливих змін

Таким чином, протягом періоду, що розглядається, ТОВ «Альбакор» за підсумками своєї фінансово-господарської діяльності отримує результати, які забезпечують постійне перебування у секторі стійкої рівноваги . Така позиція є дуже цінною для підприємства, але водночас має багато варіантів розвитку: як до привабливих позицій (сектори 4, 5 – надлишок коштів), так і до позицій дефіциту (сектори 7, 8 – дефіцит коштів) (напрямки розвитку, позначені на рис. 3.2, вказують на ці можливі траєкторії).

Запропоновані нами зміни у структурі капіталу матимуть значний вплив на Результат фінансової діяльності (РФД), який, за розрахунками, стане додатним. Розрахунок показує:

РФД=(449,71−72,78)−449,71×0,029–292,27×0,75–1,3+0,1=143,49 тис. грн.

Цей розрахунок демонструє, що прогнозований РФД становить 143,49 тис. грн.

Перспективними для розвитку є позиції матриці 4 та 5, проте для їх досягнення необхідне подальше збільшення РГД (Результату господарської діяльності) та РФД. Запропоновані зміни у структурі капіталу при оптимістичному прогнозі РГД забезпечать переміщення кінцевого показника Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД) до сектора 4. На нашу думку, нарощення позикового капіталу є доцільним також тому, що у випадку низьких результатів операційної діяльності підприємство залишиться у секторі стійкої рівноваги, а його мобільність також не постраждає.

ВИСНОВКИ

Метою діяльності кожного підприємства є системне отримання прибутку та збільшення таким чином вартості бізнесу, що є можливим лише за умови стабільного існування та розвитку підприємства.

Водночас, в умовах жорсткої конкуренції сучасних ринків функціонуванню будь-якого підприємства реально загрожує потрапляння в зону збитків, втрата платоспроможності та в підсумку банкрутство. Навіть за умови прибуткової роботи, прорахунки в управлінні активами та безконтрольне зростання зобов’язань можуть призвести до втрати платоспроможності. Саме тому невід’ємною складовою стратегічного і тактичного управління будь-яким сучасним підприємством має бути моніторинг його фінансового стану.

Оперативний та якісний моніторинг фінансового стану вимагає відповідної інформаційної підтримки, що актуалізує питання формування на підприємстві якісної системи обліку та фінансової звітності. Ця система має надавати користувачам повну, правдиву та неупереджену інформацію. Надзвичайно важливим елементом моніторингу є також інструментарій аналітичного дослідження, який повинен дозволяти здійснювати адекватну оцінку наявного стану та обґрунтовувати дієві управлінські рішення щодо його поліпшення.

Таким чином, теоретичні та практичні питання обліково-аналітичного забезпечення фінансового стану підприємства є надзвичайно важливими в сучасних умовах, у тому числі і для ТОВ «Альбакор», яке було залучено в якості інформаційної бази дослідження.

Результатом проведеного дослідження в теоретичній площині є уточнене визначення категорії «фінансовий стан підприємства». Пропонується ідентифікувати фінансовий стан як характеристику стану підприємства від банкрутства (як найгіршої оцінки) до цілком позитивного

стану, у якому підприємство здатне розвиватися та забезпечувати отримання прибутку і збільшення власного капіталу в майбутньому. Основними елементами, що інтегрують дану економічну категорію, були визначені:

– прибутковість та рентабельність діяльності;

– рівень ділової активності;

– фінансова стійкість (яка визначається структурою активів та пасивів);

– ліквідність активів та платоспроможність.

Також були визначені основні елементи моніторингу фінансового стану як складової управління підприємством:

– безпосереднє аналітичне дослідження фінансового стану;

– розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності та поліпшення фінансового стану;

– прогнозування майбутніх показників діяльності за умови мобілізації резервів та впровадження пропозицій.

Виконаний аналіз фінансового стану ТОВ «Альбакор» дозволяє стверджувати, що з фінансової точки зору підприємство фактично знаходиться в стані банкрутства. Про це свідчить насамперед аналіз структури пасивів, адже наявне суттєве від’ємне значення власного капіталу.

Протягом 2022–2024 рр. акціонерами приймалося рішення про направлення чистого прибутку на розвиток підприємства. Дивідендну політику можна визначити як консервативну, із залишковою методикою виплати дивідендів.

У структурі поточних зобов’язань найбільша питома вага належить кредиторській заборгованості за товари, роботи, послуги. Важливо: баланс відображає лише залишки на початок і кінець періодів, тому використані протягом року кредитні ресурси не враховуються у структурі капіталу.

Аналіз за 2022–2024 роки показав, що підприємству поряд із нарощенням сум кредитування необхідно також впливати на диференціал фінансового важелю: збільшувати економічну рентабельність та зменшувати

вартість залучення позик.

Протягом періоду диференціал фінансового важелю зростає у 2,5 рази. Це зумовлено більшими темпами зростання нерозподіленого прибутку (НП) порівняно зі зростанням активів, а також зменшенням використовуваної суми кредиту та терміну залучення, що призводить до зниження середньої розрахункової ставки відсотку.

Особливістю Середньозваженої вартості капіталу є нульова вартість власних коштів (оскільки виплати власникам не проводилися) та висока питома вага власних коштів у структурі капіталу (більше ніж 91%). ТОВ «Альбакор» сплачує за користування капіталом лише 0,24%−0,03% його вартості. Такі значення є доволі низькими, що дає підприємству можливість збільшувати витрати по залученню ресурсів.

У 2024 році спостерігається зниження потенційного доходу акціонерів (до 48,4% від рівня 2008 року) і разом з тим зменшення Ефекту Фінансового Важелю (ЕФВ) приблизно в такому ж відношенні. Основною причиною є зниження балансового та чистого прибутків.

Задачі оптимізації структури капіталу ТОВ «Альбакор»:

– максимізація прибутку.

– нарощення суми позикового капіталу з урахуванням ефективності його залучення та використання.

Шляхи реалізації:

– для формування позикового капіталу найбільш прийнятним є кредит;

– при заданому рівні рентабельності можливим є тільки короткостроковий кредит (до 6 місяців) або овердрафт.

Такий варіант дозволить підвищувати ефект диференціалу фінансового важелю шляхом збільшення суми позикових коштів.

Найбільш ефективною зміною у структурі капіталу буде: збільшення частки власного капіталу (за рахунок реінвестування прибутку для оновлення основних фондів) та компенсація цієї частки за рахунок кредиту .

Очікувані результати:

– підвищення фондовіддачі;

– зростання рентабельності власного капіталу на 1%−2%;

– збереження задовільного фінансового стану.

Крім того, при будь-яких змінах початкових значень для розрахунку ЕФВ (податкова ставка, прибуток, власний капітал, співвідношення капіталу, кредиторська заборгованість) можна оперативно поновити розрахунок критичного значення середньої розрахункової ставки відсотку при заданому цільовому рівні ЕФВ, використовуючи процедуру Пошуку рішення табличного процесора Microsoft Excel. Запропоновані зміни або покращують позицію фінансової стратегії підприємства, або залишають її без негативних змін.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 9. С. 92-100.

2. Акопян А.А., Шмалюк Л.І. Основні проблеми оцінки фінансового стану підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури.* 2010. № 25. С. 123-128.

3. Андрієнко В. Поняття та склад фінансової звітності в умовах гармонізації бухгалтерського обліку. *Наука молода*. 2008. № 9. С. 153-157.

4. Безбородова Т.В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. Вип. 1(11). С. 1-7.

5. Бержанір І.А. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств. *Фінанси, облік, банки.* 2014. Випуск 1 (20). С. 44-49.

6. Бондар М. І. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 582 с.

7. Бугай В., Вовк В. Ліквідність та платоспроможність: економічна сутність та експертна оцінка. *Галицький економічний вісник*. 2011. № 3. С. 169-173.

8. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. 7-ме вид., допов. і перероб. Житомир : Рута, 2021. 592 с.

9. Бутинець Ф.Ф. Стандарти аудиту, надання впевненості та етики Міжнародної федерації бухгалтерів : навч. посіб. Житомир : ПП «Рута», 2006. 208 с.

10. Ванькович, Д. В. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств. *Фінанси України*. 2004. № 9. С. 112-118.

11. Варавка, В. В. Аналіз ділової активності як інструмент управління грошовими потоками підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2008.

№ 2. С. 184-192.

12. Власова, Н. О., Круглова О. А., Безгінова Л. І. Фінанси підприємств : навч. посіб. Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. Київ : ЦУЛ, 2007. 271 с.

13. Внукова, Н., Воронін А. Модифікація моделі М. Калецького, що описує динаміку капіталу. *Економіка України*. 2010. № 7. С. 4-11.

14. Ганієв, А. Капітал акціонерного товариства: принципи формування, оптимізація структури. *Ринок цінних паперів України*. 2002. № 7-8. С. 41-45

15. Герасименко С. С., Гринюк А. В. Управління фінансами підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2020. № 23. С. 136–142. URL: http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/136-142

16. Головач, В. В. Власний капітал – що має знати користувач звітності про підприємство. *Економіка. Фінанси. Право*. 2005. № 12. С. 9-12.

17. Голодницька О. Б. Моніторинг фінансового стану підприємств: сучасні підходи та інструментарій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. Вип. 42. С. 119–124. URL: https://mev.uzhnu.edu.ua/article/view/261026

18. Готра В.В., Дячок А.В., Ріпич В.В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. *Економіка та суспільство*. 2017. № 8. С. 219-223.

19. Дем’янишин В. Г., Єгорова І. П. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах діджиталізації. *Економічний вісник Запорізької політехніки*. 2023. № 1 (69). С. 110–118. DOI: 10.26642/ten-2023-1(69)-110-118

20. Дробчак, С. З. Особливості управління капіталом підприємства у процесі інтеграції України в глобальну економіку знань. *Актуальні проблеми економіки.* 2005. № 11. С. 44-50.

21. Єгорова О. В. Оптимізація структури капіталу: теоретичні основи та

практичні аспекти. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 3. С. 102–108. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/10/8.pdf

22. Єфіменко, Н. А. Теоретичні засади відтворення якості основного капіталу підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 5. С.74-85.

23. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. 5-те вид., виправл. та допов. Київ : Знання, 2020. 752 с.

24. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. НБУ, Львівський банківський коледж. 2-ге вид.,випр.та доп. Київ : Центр Європи, 1997. 576 с.

25. Зборовська, Ю. О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення суті капіталу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 7. С. 35-39.

26. Зборовська, Ю. О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення суті капіталу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 7. С. 35-39.

27. Івахненко В. М. Економічний аналіз : навч. посіб. 4-те вид., переробл. і допов. Київ : Знання-Прес, 2019. 680 с.

28. Квасницька, Р. Інструментарій та методи оптимізації цільової структури капіталу підприємства. *Економіст*. 2005. № 5. С. 73-75.

29. Кіндрацька Л. М. Фінансова стратегія підприємства : підручник. Київ : Кондор, 2022. 456 с.

30. Кірейцев, Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. Київ : ЦНЛ, 2004. 531 с.

31. Ковальчук Т. М., Свідерський О. В. Фінансова звітність: особливості формування та аналіз в умовах воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 18. С. 15–20. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.18.15

32. Король В. В. Діагностика банкрутства підприємства: сучасні методики та моделі. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. URL:

http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7082

33. Кравченко О. М., Петренко В. П. Аналіз показників ділової активності та їх вплив на прибутковість підприємства. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2023. № 2. С. 98–105. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/22055/1/13.pdf

34. Кравчук О. М., Лещук В. П. Фінансова діяльність суб`єктів підприємництва : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 504 с.

35. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент : підручник; Дніпропетровський ун-т економіки та права. Київ : ЦНЛ, 2006. 520 с.

36. Крамаренко, Г. О. Фінансовий аналіз і планування : навч. посіб. Дніпропетровський ун-т економіки та права. Київ : ЦНЛ, 2003. 224 с.

37. Лаговська О. М. Теоретичні основи формування дивідендної політики підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 52, ч. 1. С. 182–186. DOI: 10.32843/2663-6020/2020-52-1-31

38. Левицька С. О., Гуцаленко Л. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 336 с.

39. Лисенко О. С., Ковальчук Н. В. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу за моделлю Дюпона. *Економіка та держава*. 2024. № 1. С. 96–101. DOI: 10.32702/2411-9293.2024.1.96

40. Любенко, Н. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київський нац. ун-т технологій та дизайну. Київ : ЦУЛ, 2009. 264 с.

41. Мазаракі А. А., Куцик В. І. Сучасний погляд на мету та якісні характеристики фінансової звітності. *Торгівля і ринок України*. 2022. Вип. 51. С. 183–191. URL: http://ir.knute.edu.ua/bitstream/handle/123456789/ 19472/1.pdf

42. Марцин, В. С. Деякі підходи до організації управління фінансовими ресурсами підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 12. С. 153-161.

43. Марюта, О. М., Єлисєєва О.К. Адаптивне управління прибутком підприємства. *Фінанси України*. 2004. № 3. С. 83-90.

44. Матюшенко, І. Ю. Основи фінансового менеджменту : навч. посіб. Держ. аерокосмічний ун-т ім. М.Є. Жуковського. Київ : ЦНЛ, 2003. 220 с.

45. Момот В. Є., Діброва Т. Г. Облік і звітність як інформаційна база для моніторингу фінансового стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 70. С. 195–200. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/70_2023/34.pdf

46. Наконечна Н. В., Погрібна А. А. Ліквідність та платоспроможність: оцінка і управління в системі фінансової стійкості підприємства. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 4 (69). С. 106–117. URL: http://sf.tneu.edu.ua/index.php /sf/article/view/1376

47. Новаківський, З. В. Застосування показників фінансової звітності у менеджменті. *Фінанси України*. 2004. №12. – С. 65-69.

48. Охріменко, О. Сучасні проблеми ринку акцій України. *Цінні папери України.* 2005. №3. С. 12.

49. Оцінка активів підприємства : навч. посіб. / Ю. В. Панасовський та ін. ; ред. Ю. В. Панасовський . Суми : Університетська книга, 2009. 512 с.

50. Петренко, Ю. В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств. *Фінанси України*. 2000. № 6. С. 91-96.

51. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник. 9-те вид., переробл. та допов. Київ : КНЕУ, 2022. 544 с.

52. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтавський ун- т споживчої кооперації України. Київ : ЦНЛ, 2007. 488 с.

53. Пойда-Носик Н. Н., Петришинець Л. В. Управління вартістю і структурою капіталу підприємства як елемент фінансової безпеки *Фінанси України*. 2010. № 6. С. 117-124.

54. Поливана, Т. М. Формування оптимальної структури капіталу корпорацій: теоретичні підходи та міжнародний досвід. *Економіка. Фінанси. Право*. 2008. № 3. С. 18-22.

55. Растяпін А. В., Губенко С. П. Максимізація прибутку підприємства. *Фінанси України*. 2002. № 2. С. 19-30.

56. Рогов, Г. Показники фінансової стійкості в системі стратегічного

управління підприємством. *Економіст*. 2010. № 7. С. 50-53.

57. Рясних, Є. Г. Основи фінансового менеджменту : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 336 с.

58. Сабінський, М. Е. Еволюція теорій структури капіталу акціонерних товариств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2005. № 10. С. 54-59.

59. Савчук В. П. Фінансовий менеджмент. Розробка оптимальної фінансової стратегії : навч. посіб. Київ : Лібра, 2018. 488 с.

60. Слав'юк, Р. А. Структурування власного капіталу підприємств України. *Фінанси України*. 2005. № 8. С. 123-132.

61. Слав'юк, Р. А. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 460 с.

62. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: теоретична основа та методологія. 4-те вид. Київ : КНЕУ, 2020. 496 с.

63. Терещенко, О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. КНЕУ. Київ : КНЕУ, 2007. 554 с.

64. Турило А. М., Святенко С. В. Теоретико-методологічні основи фінансово-економічного розвитку підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 2. С. 120-126.

65. Фінанси підприємств : підручник. / ред. А. М. Поддєрьогін. 6-е вид., перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2006. 552 с.

66. Фінансовий менеджмент : підручник. / ред. А. М. Поддєрьогін. Київ : КНЕУ, 2005. 535 с.

67. Фінансовий облік : навч. посіб. Івано-Франківський нац. технічний ун-т нафти і газу. Київ : ЦУЛ, 2010. 382 с.

68. Цал-Цалко Ю. С., Болюх М. А. Економічний аналіз : підручник. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 584 с.

69. Чумаченко М. Г., Фаріон В. Я. Аналіз фінансової стійкості підприємства на основі структури активів та пасивів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2021. № 3 (93). С. 108–115. URL: http://visnyk.ztu.edu.ua/econ/article/view/970

70. Швиданенко Г. О., Шевчук Н. В. Управління капіталом підприємства : навч. посіб. Київський нац. економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ : КНЕУ, 2007. 440 с.

71. Шевчук, Н. І. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування. *Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2004. № 5. С. 39-45.

72. Шкарлет С. М., Іванов С. В. Стратегічний фінансовий менеджмент в умовах трансформаційних процесів. Чернігів : Чернігівський національний технологічний університет, 2019. 468 с.

73. Школьник І. О., Боярко І. М., Сюркало Б. І. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2009. 300 с.

74. Шульга С. В. Оцінка ефекту фінансового левериджу як інструменту оптимізації структури капіталу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2023. № 954. С. 222–229. DOI: 10.33984/2073-6481.3.2023.298282

75. Юхименко П., Загурський О., Могилко В. Теорії оптимізації структури капіталу підприємства та їх адаптація до українських економічних реалій. *Банківська справа*. 2010. № 2/3. С. 78-86.

76. Brigham E. F., Houston J. F. Fundamentals of Financial Management. 16th ed. Mason, OH : Cengage Learning, 2022. 912 p.

77. Myers S. C. Capital Structure. *The Journal of Economic Perspectives*. 2021. Vol. 35, No. 2. P. 107–124. DOI: 10.1257/jep.35.2.107

78. Pandey I. M. Financial Management. 11th ed. New Delhi : Vikas Publishing House Pvt Ltd, 2018. 864 p.

79. Ross S. A., Westerfield R. W., Jaffe J. F. Corporate Finance. 13th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2022. 992 p.

80. Wang T., Wang M. Financial Statement Analysis and Forecasting: The Role of Accounting Quality and Information. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*. 2023. Vol. 19, Iss. 1. P. 1–17. DOI: 10.1016/j.jcae.2023.100344